

ความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนกองขยะในจังหวัดจันทบุรี :

กรณีศึกษาบ้านลำพงนทรัพย์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

QUALITY OF LIFE ASSESSMENT OF RESIDENTS LIVING IN PROXIMITY TO A MUNICIPAL
LANDFILL IN CHANTHABURI PROVINCE: A CASE STUDY OF BAN LANG PHUN SAP,
MUANG DISTRICT, CHANTHABURI PROVINCE

ภาคนิพนธ์

ของ

นุชนารถ ชื่นฤดี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

มีนาคม 2560

ความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนกองขยะในจังหวัดจันทบุรี :

กรณีศึกษาบ้านล่างพุนทรัพย์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

QUALITY OF LIFE ASSESSMENT OF RESIDENTS LIVING IN PROXIMITY TO A MUNICIPAL
LANDFILL IN CHANTHABURI PROVINCE: A CASE STUDY OF BAN LANG PHUN SAP,
MUANG DISTRICT, CHANTHABURI PROVINCE

ภาคินพนธ์
ของ
นุชนารถ ชื่นฤดี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

มีนาคม 2560

ใบรับรองภาคินิพนธ์

เรื่อง

ความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนกองขยะในจังหวัดจันทบุรี :

กรณีศึกษาบ้านล่างพุนทรัพย์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

Quality of Life Assessment of Residents Living in Proximity to a Municipal Landfill

in Chanthaburi Province: A Case Study of Ban Lang Phun Sap, Muang District,

Chanthaburi Province

นุชนารถ ชื่นฤดี

คณะกรรมการสอบภาคินิพนธ์

..... ประธานสอบภาคินิพนธ์

(อาจารย์ ดร.ขวัญศิริ เจริญทรัพย์)

..... ประธานที่ปรึกษาภาคินิพนธ์

(อาจารย์ ดร.ขวัญศิริ เจริญทรัพย์)

..... กรรมการที่ปรึกษาภาคินิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์)

..... กรรมการสอบภาคินิพนธ์

(อาจารย์ ดร.เชษฐณรงค์ อรชุน)

ได้รับอนุมัติจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์)

วันที่ ๙ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

นุชนารถ ชื่นฤดี. (2560). ความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนกองขยะในจังหวัดจันทบุรี :
กรณีศึกษาบ้านล่างพุนทรัพย์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี. ภาคนิพนธ์. ร.ป.ม. (การปกครอง
ท้องถิ่น). จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

คณะกรรมการที่ปรึกษาภาคนิพนธ์

ขวัญศิริ เจริญทรัพย์ ปร.ค. (การพัฒนารรรมาภิบาล)

ประธานกรรมการ

รองศาสตราจารย์ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ ร.ค. (รัฐศาสตร์)

กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจในชีวิต ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจ
ในชีวิตและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาชีวิตของชาวชุมชนกองขยะบ้านล่างพุนทรัพย์ อำเภอเมือง
จังหวัดจันทบุรี วิธีการวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ
และเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณใช้การสำรวจความคิดเห็นของประชากรที่เป็นตัวแทนครบถ้วน
จำนวน 124 คน การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้อาวุโสในชุมชนและ
การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า ชาวชุมชนกองขยะบ้านล่างพุนทรัพย์มีความพึงพอใจ
ในชีวิตอยู่ในระดับค่อนข้างพอใจทั้งในภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ
ด้านสังคมและด้านบริการสังคม ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนกองขยะ
บ้านล่างพุนทรัพย์มี 6 ปัจจัย ได้แก่ ความพร้อมในด้านการบริการสังคม ความเป็นชุมชนของชุมชน
การมีอาชีพทำกิน ความมั่นคงในที่อยู่อาศัย การเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินและปัญหาสังคมในชุมชน
ส่วนข้อเสนอแนะคือ ประชากรส่วนใหญ่อยากให้มีการดำเนินการให้ชุมชนปลอดจากอบายมุข
สิ่งเสพติดและปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในชุมชน เพื่อทำให้เกิดความพึงพอใจในการใช้ชีวิตอยู่
ในชุมชนมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : ความพึงพอใจในชีวิต ชุมชนกองขยะ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Nutchanat Chunrudee. (2017). **Quality of Life Assessment of Residents Living in Proximity to a Municipal Landfill in Chanthaburi Province: A Case Study of Ban Lang Phun Sap, Muang District, Chanthaburi Province.** Independent Study. M.P.A. (Local Governemnt). Chanthaburi : Rambhai Barni Rajabhat University.

Advisory Committee

Kwansiri Charoensup Ph.D. (Good Governance Development)	Chairman
Associate Professor Chaiyon Praditsilp Ph.D. (Political Science)	Member

Abstract

The objective of this research was to assess the quality of life, factors affecting the quality of life and recommendations for improving the quality of life of residents living in proximity to a municipal landfill in Muang District, Chanthaburi Province. The mixed method approaches of quantitative and qualitative research methods were applied to this study. A quantitative survey regarding the opinions of members of the community was completed by 124 members of different families. A qualitative in-depth interview was conducted with village elders. Participatory observations were also used.

The findings showed that the residents living in proximity to the municipal landfill in Muang District, Chanthaburi Province were rather satisfied with the quality of life in their community both overall and in each surveyed aspect of: environment, economy, society and access to social services. The 6 factors affecting the quality of life for the residents were: access to social services, physical state of the community structures, employment opportunities, neighborhood security, land ownership rights, and ability to deal with social problems. The recommended improvements for the quality of life were keeping the community free of societal vices including illegal drugs, and developing the facilities surrounding the community in order to attain a higher quality of life.

Keywords: Life Satisfaction, Garbage Dump Community

กิตติกรรมประกาศ

ภาคินพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี เนื่องจากการได้รับความร่วมมือ ช่วยเหลือ และสนับสนุนอย่างดียิ่งจากหลายฝ่ายด้วยกัน ทั้งในด้านการสัมภาษณ์ การหาข้อมูล ตลอดจนการให้คำแนะนำปรึกษา ซึ่งผู้ศึกษาขอกราบขอบขอบคุณในอุปการคุณของท่านด้วยความซาบซึ้งน้ำใจเป็นอย่างสูงยิ่งไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ ในการได้รับความเมตตาอนุเคราะห์และความช่วยเหลือจาก ท่านรองศาสตราจารย์ ดร.ชัยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ ประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น ดร.ขวัญศิริ เจริญทรัพย์ ประธานที่ปรึกษาภาคินพนธ์ และ ดร. เขมย์จันทร์ช อรชุน ที่กรุณาให้คำปรึกษา ชี้แนะ แนะนำตั้งแต่การวางแผนในการวิจัย การวางแผนงานในการ ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาอ้างอิงการเขียนที่มากด้วยคุณภาพ การเขียนรายงานผล การศึกษาและการสรุปอภิปรายผล ตลอดจนการให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์และต่อ ตัวผู้ศึกษาเองด้วยความเมตตาและความปรารถนาดีเสมอมา

ผู้ที่มีพระคุณอย่างอเนกประการที่ผู้ศึกษาต้องบันทึกไว้ในความทรงจำ ตลอดระยะเวลา ที่ชีวิตยังคงมีลมหายใจก็คือ คุณพ่อ คุณแม่และพี่น้องในตระกูล “ชื่นฤดี” ถึงแม้ท่านทั้งสองจะทำงาน อยู่ที่บ้าน แต่ก็ยังคงใช้ความพยายามส่งกำลังใจ ความรัก ความห่วงใยกลับมาให้ผู้ศึกษาเกือบทุกวัน ยังส่งผลให้ผู้ศึกษาเกิดพลังแห่งแรงบันดาลใจ กระทั่งนำพาชีวิตแห่งการศึกษาค้นคว้าสำคัญไปสู่หนทาง แห่งความสำเร็จ ซึ่งพระคุณอันสูงส่งครั้งนี้ยากแก่การลืมเลือน

อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทั้งในการให้ สัมภาษณ์และการตอบคำถาม ซึ่งล้วนเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและเพิ่มคุณค่าทางวิชาการให้กับ งานวิจัยเรื่องนี้เป็นอย่างดี ทั้งหลายทั้งปวงที่ได้กล่าวมาแล้วล้วนเป็นมรรคผลให้การศึกษาครั้งนี้ มีความสมบูรณ์และบรรลุผลสำเร็จเกินเป้าหมายที่วางไว้ ขอทุกท่านได้โปรดภูมิใจรับการขอบพระคุณ ของผู้ศึกษาไว้ด้วยความเคารพอย่างสูง

นุชนารถ ชื่นฤดี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	11
2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
แนวคิดเกี่ยวกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อม	28
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่	32
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	41
3 วิธีดำเนินการวิจัย	45
การวิจัยเชิงสำรวจ	45
การกำหนดประชากร.....	45
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	46
การวิเคราะห์ข้อมูล	47
การวิจัยเชิงคุณภาพ.....	48
การสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ.....	48
การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม.....	48
การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	48
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	49

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 การวิเคราะห์ข้อมูล	50
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์.....	50
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
5 สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ.....	101
สรุปผลการวิจัย.....	101
การอภิปรายผลการศึกษา	105
ข้อเสนอแนะ.....	109
บรรณานุกรม.....	111
ภาคผนวก.....	116
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	117
ภาคผนวก ข หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย	119
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	140
ประวัติย่อผู้วิจัย	154

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 สถิติผลการจับกุมคดียาเสพติดในรอบ 12 เดือน ในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี	4
2 สถิติการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ในรอบ 12 เดือน ในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี..	5
3 ร้อยละของราชการส่วนภูมิภาคที่เป็นประชากรใช้ศึกษาจำแนกตามระดับของราชการ ส่วนภูมิภาค ขนาดงบประมาณประจำปีที่ได้รับ และงบประมาณในการขับเคลื่อน นโยบายรัฐบาล กระทรวง ทบวง กรม ฯลฯ	66
4 ร้อยละของราชการส่วนภูมิภาคที่เป็นประชากรใช้ศึกษาจำแนกตามการวางแผนงาน ด้านความมั่นคงที่ราชการส่วนภูมิภาคจัดทำ.....	67
5 ร้อยละของราชการส่วนภูมิภาคที่เป็นประชากรใช้ศึกษาจำแนกตามจำนวนเงินที่จัดทำ แผนงานด้านความมั่นคง	68
6 ค่าเฉลี่ยของกลุ่มประชากรจำแนกตามความพร้อมของราชการส่วนภูมิภาคในการ จัดการความมั่นคงในรายเรื่องของราชการส่วนภูมิภาค.....	69
7 ค่าเฉลี่ยของกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาจำแนกตามความพร้อมของราชการส่วน ภูมิภาคในการจัดการปัญหายาเสพติด	71
8 ค่าเฉลี่ยของกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาจำแนกตามความพร้อมของราชการส่วน ภูมิภาคในการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย	79
9 ค่าเฉลี่ยของกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาจำแนกตามความพร้อมของราชการส่วน ภูมิภาคในการจัดการปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....	84
10 ค่าเฉลี่ยของกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาจำแนกตามความพร้อมของราชการส่วน ภูมิภาคในการจัดการปัญหาสาธารณสุขขนาดใหญ่.....	88
11 ค่าเฉลี่ยของกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาจำแนกตามความพร้อมของราชการส่วน ภูมิภาคในการจัดการปัญหาโรคระบาด.....	92

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	11
2 โครงสร้างและกรอบอัตรากำลังบุคลากรของที่ทำการปกครองจังหวัด	63
3 โครงสร้างและกรอบอัตรากำลังบุคลากรของที่ทำการปกครองอำเภอ	65
4 แสดงช่องทางการลำเลียงยาเสพติด	74
5 กระบวนการค้นหาคัดกรองผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดในชุมชน.....	76
6 ตัวแบบความพร้อมของราชการส่วนภูมิภาคจังหวัดจันทบุรีในการจัดการความมั่นคง ภายใต้ภัยคุกคามรูปแบบใหม่	107

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดชายทะเลติดชายแดนจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกที่มีชื่อเสียงเลื่องลือโดยทั่วไปว่าเป็นจังหวัดที่มีเศรษฐกิจดีมาแต่อดีต เนื่องจากจันทบุรีมีความอุดมสมบูรณ์หลายประการ คือมีพื้นที่ราบส่วนใหญ่เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม เช่น การทำสวนผลไม้ ยางพารา พริกไทย มีสถานที่สวยงามหลายแห่ง เช่น น้ำตกพลิ้ว น้ำตกสระบาปหรือน้ำตกคลองนารายณ์ ฯลฯ เป็นศูนย์กลางเจียรนัยและค้าขายอัญมณีที่สำคัญของประเทศ เช่น ทับทิม มรกต บุสรากัม เป็นต้น ในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมาจังหวัดจันทบุรีได้พัฒนาความเป็นเมืองเจริญขึ้นอย่างมากทำให้มีความแตกต่างระหว่างคนในจังหวัดมีมากขึ้นและการมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ยังทำให้การหลั่งไหลของแรงงานจากต่างจังหวัดโดยเฉพาะภาคอีสานเข้ามาทำงานและตั้งรกรากในจันทบุรี ผู้อพยพเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นคนยากจนที่มีการศึกษาค่ำ ดังนั้นจึงไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง มีการเติบโตของคนที่อพยพเข้ามาในจังหวัดจันทบุรีและคนจนที่อยู่เดิมก่อให้เกิดชุมชนผู้มีรายได้น้อยเกิดขึ้นในจังหวัดจันทบุรี ชุมชนผู้มีรายได้น้อยมักจะประสบกับปัญหาต่าง ๆ ที่เห็นได้ชัดเจน คือ ปัญหาที่อยู่อาศัยที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ปัญหาสาธารณสุขโรค สภาพแวดล้อม อาชีพ เป็นต้น (คูสัต เกตุเพชร. 2544 : 1)

แต่ในปัจจุบันเกิดภาพแห่งความไม่สมบูรณ์ของชุมชนในจังหวัดจันทบุรี คือการเกิดชุมชนกองขยะซึ่งเป็นชุมชนที่เกิดใหม่ในจังหวัดจันทบุรี มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจต่อการศึกษาคือชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ ตำบลวัดใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี หรือที่เรียกกันว่าหลังเนินเอฟเอ็ม ถือได้ว่าในอดีตก่อนปี 2510 เป็นพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมดี ไม่มีขยะ มีป่าเสม็ดล้อมรอบไปด้วยหนองน้ำ ต่อมาปี 2510 เทศบาลได้ใช้ที่ดินหลังเนินเอฟเอ็มแห่งนี้เป็นที่ทิ้งขยะของเมืองจันทบุรี เมื่อเกิดการทิ้งขยะก็ไม่มีรถเก็บขยะ ทำให้ลูกจ้างเทศบาลบางส่วนก็มาปลูกกระดือบหลังเล็ก ๆ รอบ ๆ กองขยะใช้ไม้เสม็ดทำเสาบ้าน สร้างบ้านบนน้ำคร่ำปรักจี้เลนและทำสะพานเชื่อมทางเดินในการอยู่อาศัยและหาเงินรอบ ๆ กองขยะซึ่งมีความแตกต่างในเรื่องลักษณะของทรัพยากรที่เป็นของเหลือใช้จากสังคมคนเมืองที่มีใช้เป็นที่ทรัพยากรธรรมชาติโดยตรง คือขยะจากโรงงานไก่ เช่น ไก่ที่ไม่ได้คุณภาพจะถูกนำมาทิ้งและขนมบ่งจากในเมืองที่คนเมืองไม่รับประทาน เช่น ขันราแล้วก็จะนำมาเคี้ยวและรับประทานกัน เทศบาลเริ่มไล่รื้อชุมชนมาตั้งแต่ปี 2520 แต่เริ่มไล่รื้อชุมชนหนักขึ้นเมื่อปี 2522 จนประมาณปี 2523 เทศบาลได้ไล่ที่จากเนินด้านบนมาจนกระทั่งถึงกลางชุมชนและโรงฆ่าสัตว์ของเทศบาล ชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ตั้งอยู่โรงฆ่าสัตว์ของเทศบาล ด้วยเหตุที่เทศบาลมีแผนจะพัฒนาพื้นที่ มีการประกาศให้ชุมชน

ไปขึ้นทะเบียนกับทางเทศบาล ชาวบ้านเริ่มรวมตัว แต่การไล่อื้อของเทศบาลก็หายไปอีก จนปี 2530 เจ้าหน้าที่ดับเพลิงเฝ้าระวังบ้าน เพื่อต้องการไล่ชาวบ้านออกไป ชาวบ้านเองก็ไม่มี การต่อสู้ ชุมชนบ้านล่างพุนทรพิพิธถูกไล่ที่มา 4 ครั้ง ชาวบ้านย้ายถอยร่นไปเรื่อย ๆ ไปอยู่ชิดคลอง ในปลายปี 2546 เริ่มมีการรวมกลุ่มออมทรัพย์ ในช่วงปี 2547 สุทธิธรรม เลขวิวัฒน์ เจ้าหน้าที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช). รวมทั้งเครือข่ายบ้านมั่นคง ได้เข้ามาทำความเข้าใจกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ขณะนั้นได้มีการเริ่มกลุ่มออมทรัพย์เมื่อปี 2548 ได้รับคำแนะนำจากเครือข่ายบ้านมั่นคงในเรื่องระบบการจัดการกลุ่มออมทรัพย์นั้น เก็บรายวัน วันละ 10 บาท และเงินสวัสดิการอีกวันละ 11 บาทต่อวัน รวมเงินออมได้แสนกว่าบาท จึงเริ่มเข้าสู่กระบวนการบ้านมั่นคง ในกระบวนการเจรจาต่อรองกับเทศบาล เพื่อเสนอขอเช่าที่ดินเทศบาลและนำเรื่องเสนอเช่าที่ประทุมสภาเทศบาล ให้เป็นที่รับรู้กันในระดับจังหวัด แต่เทศบาลไม่เคยเห็นด้วยกับการขอใช้ที่ดินสาธารณะปลูกสร้างที่อยู่อาศัยเป็นชุมชน เพราะการขอใช้ที่ดินสาธารณะในลักษณะเช่นนี้ยังไม่มีใครเคยทำและไม่มีความหมายรองรับ ไม่มีหน่วยงานใดในท้องที่ให้การยืนยันและรับรองว่าจะใช้ที่ดินสาธารณะได้ ในการเดินเรื่องขอใช้ที่ดินสามารถ สุนทรวงศ์ ประธานชุมชน ได้มีการดำเนินเรื่อง แต่ในขณะนั้นมีผู้ใหญ่ท่านหนึ่งได้ให้คำแนะนำในการขอใช้ที่ดินสาธารณะและช่วยประสานเทศบาลให้คอยช่วยเหลือชาวบ้าน ชุมชนจึงได้ตัดสินใจเขียนแผนเสนอ พอช. ครั้งแรกเสนองบสาธารณูปโภค ต่อมา พอช. และทางสถาบันจึงได้โอนงบสาธารณูปโภคลงมา แต่ก็เจอปัญหาอีก คือคณะกรรมการชุมชนประกาศให้บริษัทฯ เสนอค่าถมที่ พอรู้ว่าเป็นที่ดินสาธารณะและยังไม่ได้รับอนุญาตจากเทศบาล ไม่มีใครกล้ามาเสนอทุกบริษัททยอยหมด สามารถ สุนทรวงศ์ ประธานชุมชน จึงเดินหากกลุ่มผู้ใหญ่ของท้องถิ่นอีกขอคำแนะนำท่านเลยเสนอให้ว่าจ้างรถถมดินเป็นคัน ๆ ไปจ่ายเป็นคันเป็นเที่ยวไป รวมทั้งหมด 20 คัน ต่อมาชาวบ้านได้ร่วมกันเดินรณรงค์เฉพาะส่วนที่ปลูกบ้าน เอาตลับเมตรวัดรายละเอียด ขนาดบ้านที่ดินเหลือระหว่างบ้าน จับระดับความสูงต่ำของพื้นที่ ชาวบ้านอาสาไปช่วยงานรณรงค์ ทำทุกอย่างเพื่อให้งานไปเร็ว พอถึงการออกแบบบ้านก็ใช้กระดาษเป็นแผ่นเล็ก ๆ ไปวางบนแปลนที่ดิน ชุมชนเหล่านี้แม้ว่าจะมีคนอยู่ไม่มากนักแต่ก็ควรได้รับความสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถูกมองว่าเป็นชุมชนยากจนหรือกลุ่มคนชั้นล่างในจังหวัดจันทบุรี (นิมิต สุนทรวงศ์. สัมภาษณ์. 2558)

ในฐานะที่ชุมชนบ้านล่างพุนทรพิพิธที่อยู่กับกองขยะ ซึ่งดูเหมือนว่าสภาพที่ไม่น่าพึงพอใจ แต่คนในชุมชนก็อยู่มาได้ถึง 49 ปี ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจศึกษาว่าชุมชนบ้านล่างพุนทรพิพิธมีระดับความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนกองขยะมากน้อยแค่ไหน อย่างไรและมีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิต ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเรื่องความพึงพอใจในชีวิตของคนในชุมชนกองขยะในจังหวัดจันทบุรี: กรณีศึกษาชุมชนบ้านล่างพุนทรพิพิธ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรีนี้ขึ้นมา

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนกองขยะบ้านล่างพุนทรพ์ อำเภอมือง จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนกองขยะบ้านล่างพุนทรพ์ อำเภอมือง จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาชีวิตของชาวชุมชนกองขยะชุมชนบ้านล่างพุนทรพ์ อำเภอมือง จังหวัดจันทบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลจากการวิจัยระดับความพึงพอใจในชีวิตของประชาชนชาวชุมชนบ้านล่างพุนทรพ์ จะนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน
2. ผลการวิจัยปัจจัยความพึงพอใจในชีวิตของประชาชนบ้านล่างพุนทรพ์สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนต่อไป

ขอบเขตการศึกษา

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยแบ่งขอบเขตของการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา

ผู้วิจัยใช้พื้นที่การศึกษาชุมชนบ้านล่างพุนทรพ์ อำเภอมือง จังหวัดจันทบุรี เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นสถานที่ที่ทางเทศบาลเมืองใช้เป็นที่พักขยะ เป็นหน่วยสำหรับการใช้วิเคราะห์

2. ขอบเขตด้านระยะเวลา

งานวิจัยนี้เริ่มทำการศึกษาดังแต่ปี พ.ศ. 2510 ซึ่งเป็นปีแห่งการเริ่มต้นที่เทศบาลเมืองใช้เป็นที่พักขยะเรื่อยมา จนถึงปี พ.ศ. 2559 ที่งานวิจัยนี้สิ้นสุดลง

3. ด้านประชากร

งานศึกษานี้ใช้ประชากรในการศึกษาจากตัวแทนครอบครัวในชุมชนบ้านล่างพุนทรพ์ จำนวน 124 คน รวมถึงการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในชุมชน เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

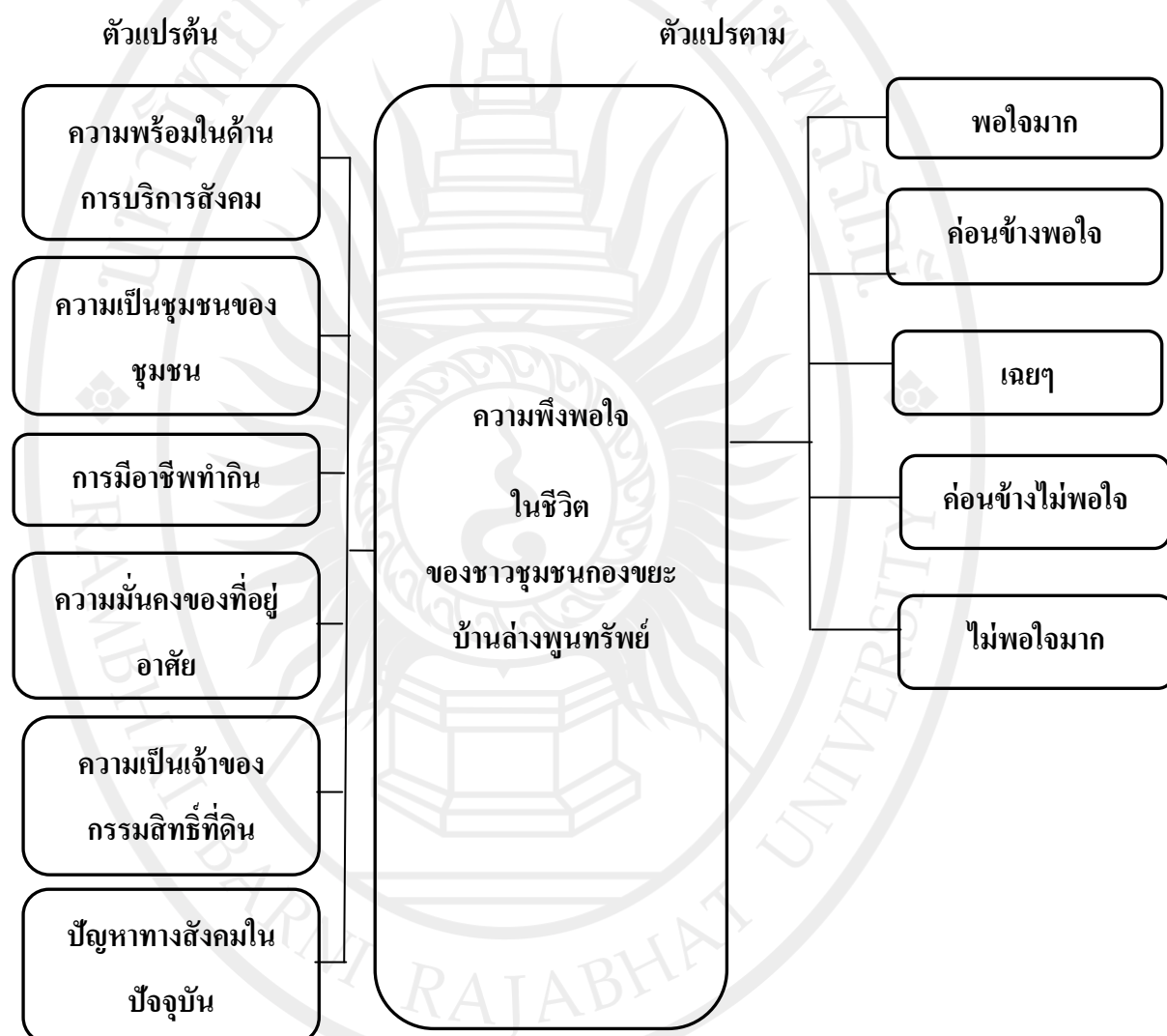
เพื่อเป็นแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

1. **ความพึงพอใจในชีวิต** หมายถึง ความรู้สึกที่มีต่อสภาพที่เป็นอยู่และการรับรู้ได้ว่าชีวิตนั้น มีความหมายโดยครอบคลุมความรู้สึกนั้นว่ามีความสุขต่อการดำเนินชีวิต ความตั้งใจ และการอดทนต่อชีวิต
2. **ชุมชนกองขยะ** หมายถึง ชุมชนบ้านล่างพุทธทรัพย์ซึ่งเป็นชุมชนที่บุกรุกที่ดินของทางเทศบาลเมืองตั้งอยู่ใกล้สถานที่ทิ้งขยะของอำเภอเมืองจันทบุรี
3. **ความพร้อมด้านการบริการสังคม** หมายถึง การสนับสนุนการปฏิบัติ การส่งเสริม การช่วยเหลืออันเกิดจากทุกขั้วต่างๆให้แก่ประชาชน
4. **ความเป็นชุมชนของชุมชน** หมายถึง การอยู่แบบพึ่งพาอาศัยกัน มีการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ทางสิ่งแวดล้อมของชุมชน
5. **การมีอาชีพที่แน่นอน** หมายถึง การทำมาหากิน และทำให้ดำรงอาชีพในสังคมเพื่อนำไปใช้จ่ายในการดำรงชีวิต
6. **ความมั่นคงในแหล่งที่อยู่อาศัย** หมายถึง การที่ประชากรสามารถใช้ชีวิตส่วนตัวในอาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่มีความมั่นคงและปลอดภัยจากการไถ่รื้อ ไถ่ออกหรือการเวนคืนที่ไม่เหมาะสม
7. **ความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน** หมายถึง การขอใช้ที่ดินในการเช่าที่ดินสาธารณะประโยชน์ โดยการเช่าที่ดิน 5 ปีต่อ 1 ครั้ง
8. **ปัญหาทางสังคม** หมายถึง สภาพการณ์ที่มีผลกระทบกระเทือนต่อคนในสังคม อาทิ ยาเสพติด
9. **เทศบาล** หมายถึง เทศบาลเมืองจันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการวิพากษ์องค์ความรู้ทั้งหมดด้านทฤษฎีและงานวิจัยที่ได้สำรวจมา ผู้ศึกษาสามารถกำหนดกรอบแนวคิดได้ดังนี้

แผนภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

กรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าว สามารถสรุปตัวแปรได้เป็น 2 ประเภท คือตัวแปรต้น ได้แก่ การเป็นชุมชนของชุมชน การมีอาชีพที่แน่นอน ความมั่นคงของที่อยู่อาศัย การเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน ส่วนตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจในชีวิต

สมมติฐานการวิจัย

จากตัวแบบการวิเคราะห์ ผู้วิจัยสามารถกำหนดสมมติฐานได้ดังต่อไปนี้

1. ความพร้อมของการบริการสังคมของชาวชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์
2. ความเป็นชุมชนของชุมชนของชาวชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์
3. การมีอาชีพทำกินของชาวชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์
4. ความมั่นคงของที่อยู่อาศัยของชาวชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ มีผลต่อในการใช้ชีวิตต่อความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์
5. การเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินของชาวชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์
6. ปัญหาสังคมในปัจจุบันของชาวชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ มีผลต่อในการใช้ชีวิตต่อความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับการวิจัย ความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนกองขยะ ในจังหวัดจันทบุรี : กรณีศึกษาบ้านล่างพุนทรัพย์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี สามารถสรุปเป็นหัวข้อต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. ความพึงพอใจในชีวิต
 - 1.1 ความหมายความพึงพอใจในชีวิต
 - 1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิต
 - 1.3 การประเมินความพึงพอใจในชีวิต
2. ชุมชนแออัด
 - 2.1 ความหมายของชุมชนแออัดหรือสลัม
 - 2.2 การแบ่งประเภทชุมชนแออัด
 - 2.3 การก่อรูปชุมชนแออัด
 - 2.4 การดำรงอยู่ของชุมชน
 - 2.5 ปัจจัยที่ทำให้เกิดชุมชนแออัด
3. การพัฒนาชุมชน
 - 3.1 ปรัชญาการพัฒนาชุมชน
 - 3.2 หลักการพัฒนาชุมชน
 - 3.3 การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม
 - 3.4 ระดับของการมีส่วนร่วม
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความพึงพอใจในชีวิต

ความพึงพอใจในชีวิตเป็นสิ่งที่พึงพอใจปรารถนาของบุคคล เพราะเป็นส่วนประกอบสำคัญในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ความพึงพอใจในชีวิตสะท้อนให้เห็นถึงชีวิตของบุคคลที่ประกอบด้วยหลักสำคัญ 2 ประการ คือ ความพึงพอใจในชีวิตของแต่ละบุคคลกับความพึงพอใจในบทบาททางสังคมหรือการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (พรอมา พุกกะณะสุต. 2549 : 29)

ความหมายความพึงพอใจในชีวิต

มีนักวิชาการให้ความหมายของความพึงพอใจในชีวิตไว้ ดังนี้

นิวการ์เทเน็ต และคณะ (Neugarten et al. 1961 : 134 ; อ้างถึงใน พรอมา พุกกะณะสุต. 2549 : 29) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจในชีวิตไว้ว่าหมายถึง ความรู้สึกที่มีต่อสภาพที่เป็นอยู่ และการรับรู้ได้ว่าชีวิตนั้นมีความหมายโดยครอบคลุมความรู้สึกนั้นว่ามีความสุขต่อการดำเนินชีวิต ความตั้งใจและการอดทนต่อชีวิต ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงตาม อัตมโนทัศน์และระดับอารมณ์

บาร์โรว์ และสมิธ (Barrow and Smith. 1979 ; อ้างถึงใน กรรณิกา ปาป้อง. 2548 : 14) ได้ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจในชีวิต หมายถึง ความรู้สึกที่เป็นสุข ประกอบด้วย ความสนุกสนาน การมีประสบการณ์ในชีวิตที่ดี การได้รับผลตอบแทนจากการทำงานของตน การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น การไม่เผชิญกับความเครียดและสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา

แคนทริล (Cantril. 1965 : 45-47 ; อ้างถึงใน พรอมา พุกกะณะสุต. 2549 : 29) กล่าวว่า ความพึงพอใจในชีวิตเกิดจากกระบวนการรู้คิดที่มีการรับรู้และใช้สติปัญญาของตนเองประมวล ภาพรวมตามความเป็นจริงในโลกที่ตนเผชิญอยู่แล้วทำการตัดสินใจด้วยตนเอง (Affective Reaction and Cognitive Judgment)

แคมป์เบล (Campbell. 1976 ; อ้างถึงใน กรรณิกา ปาป้อง. 2548 : 15) ได้ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจในชีวิตว่าเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับความสุขสบายที่แต่ละคนเปรียบเทียบความคิดเห็น ของสถานการณ์ปัจจุบันที่เป็นอยู่กับสถานการณ์ที่เขาอยากเป็นหรือที่คาดหวัง ผลที่จะได้เป็นความ พื่อใจหรือไม่พอใจ

มาสโลว์ (Maslow. 1970 : 24-25 ; อ้างถึงใน พรอมา พุกกะณะสุต. 2549 : 30) อธิบาย ความหมายของความพึงพอใจในชีวิตตามแนวความคิดของทฤษฎีความต้องการของมนุษย์และทฤษฎี แรงจูงใจ (Maslow's Hierarchy of Needs Theory and Motivation Theory) ว่าเป็นความต้องการ (Needs) เป็นแรงจูงใจให้บุคคลแสวงหาการตอบสนองจนเป็นที่พอใจ จากความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic Needs) ระดับต่ำพัฒนาเป็นลำดับขั้นสูงความต้องการขั้นสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ เมื่อความต้องการได้รับการ ตอบสนองมาก บุคคลนั้นย่อมเกิดความพอใจมาก แต่ถ้าความต้องการได้รับการตอบสนองน้อย หรือไม่ได้รับการตอบสนองเลย บุคคลนั้นจะเกิดความพอใจน้อยหรือไม่พอใจ และ Maslow เชื่อว่า เป็นเรื่องยากที่มนุษย์มีความพอใจในชีวิตสูงสุด ยกเว้นในช่วงเวลาสั้นๆ เพราะมนุษย์มีความปรารถนา อย่างอื่นๆ เข้ามาแทนที่อยู่ตลอดเวลา

แจ็กเคิล (Jackle. 1974 : 362 ; อ้างถึงใน สุพัตรา ธารานุกูล. 2544 : 9) กล่าวถึงความพึงพอใจ ในชีวิตว่าเป็นความรู้สึกยินดีต่อชีวิตของแต่ละคนที่ได้รับมาจากการมีกิจวัตรประจำวัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ แต่ละคนรับรู้ว่าการมีชีวิตของเขามีความหมายมากน้อยเพียงใด สามารถที่จะพัฒนาชีวิตต่อไปได้หรือไม่ และเกิดความรู้สึกพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ กล่าวโดยสรุปคือความพึงพอใจในชีวิต หมายถึง ความรู้สึก ที่ดี การมีความสุขหรือการมีทัศนคติที่ดีของแต่ละบุคคลต่อการดำรงชีวิตอยู่ในปัจจุบัน

แคเวนอ์ก (Cavanaugh. 1990 : 278 ; อ้างถึงใน อรุณี บุญอุรพิภิญโญ. 2542 : 8) กล่าวว่า ความพึงพอใจในชีวิตเป็นความรู้สึกที่ดี มีความสุข มีขวัญกำลังใจในการดำเนินชีวิต รับรู้ว่าชีวิตมีความหมาย

เชลลี่ (Shelly. 1975 : 252-258 ; อ้างถึงใน พรอมา พุกกะณะสุต. 2549 : 30) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจในชีวิตเป็นความรู้สึกสองแบบของมนุษย์ คือความรู้สึกในทางบวกและความรู้สึกในทางลบ ความรู้สึกทางบวกเป็นความรู้สึกที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความสุข ความสุขนี้เป็นความรู้สึกที่แตกต่างจากความรู้สึกทางบวกอื่น ๆ กล่าวคือ เป็นความรู้สึกที่มีระบบย้อนกลับ สามารถทำให้เกิดความสุขหรือความรู้สึกทางบวกเพิ่มขึ้นได้อีก ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความสุขเป็นความรู้สึกที่สลับซับซ้อน จะมีผลต่อความรู้สึกของบุคคลมากกว่าความรู้สึกทางบวกอื่น ๆ ซึ่งความรู้สึกทางลบ ความรู้สึกทางบวกและความสุข มีความสัมพันธ์อย่างสลับซับซ้อนและระบบความสัมพันธ์ของความรู้สึกทั้งสามนี้เรียกว่า ระบบความพึงพอใจในชีวิต โดยความพึงพอใจในชีวิตจะเกิดขึ้นเมื่อระบบความพึงพอใจในชีวิตมีความรู้สึกทางบวกมากกว่าทางลบ

เบลสกี (Belskey. 1990 : 11-12 ; อ้างถึงใน อรุณี บุญอุรพิภิญโญ. 2542 : 8) กล่าวว่า ความพึงพอใจในชีวิตเป็นความรู้สึกที่ดีต่อสุขภาพร่างกายแข็งแรงมั่นคง ไม่หวั่นไหวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เข้ามาในชีวิต สามารถเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้

วูแมน (Woman. 1973 : 384 ; อ้างถึงใน สุพัตรา ธารานุกูล. 2544 : 9) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อต้องการได้รับการตอบสนอง

จอห์นสัน (Johnson. 1982 : 27-34 ; อ้างถึงใน พรอมา พุกกะณะสุต. 2549 : 30) ระบุว่า ความพึงพอใจในชีวิต หมายถึง ความรู้สึกทางบวกของบุคคลที่เป็นผลจากการประเมินหรือคุณภาพชีวิตของตนเองบนพื้นฐานของกลุ่มมาตรฐานหรือเกณฑ์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลจากความหมายนี้ กระบวนการคิดคำนวณความพึงพอใจในชีวิตจึงเป็นการเปรียบเทียบระหว่างสภาพชีวิตตามการรับรู้ของบุคคล กับสภาพชีวิตตามมาตรฐานที่แต่ละคนตั้งไว้ หากสภาพชีวิตตามการรับรู้เป็นไปตามมาตรฐานนั้นยิ่งมากเท่าใด บุคคลก็จะรายงานว่าตนพึงพอใจในชีวิตมากเท่านั้น ดังนั้น ความพึงพอใจในชีวิตจึงเป็นการตัดสินชีวิตบุคคลโดยรู้ตัว (Conscious) ด้วยองค์ประกอบทางปัญญาและด้วยเกณฑ์การตัดสินที่ขึ้นอยู่กับคนแต่ละคนนั้น ๆ

เดียนอร์ (Diener. 1984 ; อ้างถึงใน กรณีกา ปาป่อง. 2548 : 14) ได้ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจในชีวิตเป็นการตัดสินชีวิตของบุคคลตามการรับรู้ที่ครอบคลุมชีวิตในภาพรวมและเป็นมิติหนึ่งของความผาสุก

โพลเวล (Powell. 1983 : 17-18 ; อ้างถึงใน พรอมา พุกกะณะสุต. 2549 : 31) มีความเห็นว่า ความพึงพอใจในชีวิตไม่ได้หมายความว่า บุคคลต้องได้รับการตอบสนองในทุก ๆ สิ่งที่ต้องการ แต่ความพึงพอใจในชีวิต หมายถึง ความสมดุลระหว่างความต้องการและการได้รับการตอบสนอง โดยเกิดจากการปรับตัวของบุคคลต่อสิ่งแวดล้อมได้ บุคคลนั้นจึงจะเกิดความพึงพอใจในชีวิต

แลนดราย (Landry. 2000 ; อ้างถึงใน กรรณิกา ปาป้อง. 2548 : 14) ได้ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจในชีวิตว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งของความผาสุก ซึ่งประเมินได้จากเกณฑ์ของแต่ละบุคคลในกระบวนการตัดสินใจ โดยความพึงพอใจในชีวิตเป็นตัวชี้วัดหนึ่งของการมีจิตใจหรืออารมณ์ที่ดี

ฮอเลเมส (Holemes. 1989 : 833 ; อ้างถึงใน พรอุมา พุกกะณะสุต. 2549 : 31) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจในชีวิตเป็นคำที่มีความหมายคล้ายคำว่า ความสุข (Happiness) และปราศจากความเครียด (Stress)

เกลทเซอร์ (Glatzer. 1991 : 261-279 ; อ้างถึงใน พรอุมา พุกกะณะสุต. 2549 : 31) ให้นิยามไปในทางสอดคล้องกับ Johnson (1982 : 27-34) โดยระบุว่าความพึงพอใจในชีวิต เป็นการประเมินอย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับสภาพของชีวิตในปัจจุบันของบุคคลและเป็นการประเมินทางปัญญาคือเป็นผลมาจากการเปรียบเทียบทางสังคมกับกลุ่มอ้างอิงที่บุคคลให้ความสำคัญ รวมทั้งการเปรียบเทียบกับความปรารถนา ความคาดหวังและความหวังของบุคคลเอง

จากคำนิยามของนักวิชาการหลายท่านข้างต้นนี้ ผู้วิจัยสรุปความหมายของความพึงพอใจในชีวิต คือความรู้สึกพอใจกับชีวิตของตน โดยผ่านกระบวนการที่เกิดจากประสบการณ์ในการตัดสินใจ ใช้เหตุผลและอาจมาจากความพึงพอใจของชีวิตรวมกัน โดยความพึงพอใจในชีวิต สามารถเปรียบเทียบระหว่างสภาพชีวิตตามการรับรู้ของบุคคลกับสภาพชีวิต ตามมาตรฐานที่แต่ละคนตั้งไว้ หากสภาพชีวิตตามการรับรู้เป็นไปตามมาตรฐานมากเท่าไรบุคคลนั้นก็พึงพอใจในชีวิตมากเท่านั้น

ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิต

จากการสำรวจทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิต ได้มีผู้เสนอทฤษฎีไว้ต่าง ๆ ดังนี้

ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตของ Maslow

มาสโลว์ กล่าวถึงความพึงพอใจของมนุษย์ตามทฤษฎีแรงจูงใจ (Motivation Theory) ว่า มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความต้องการอยู่เสมอ และเป็นการยากมากที่มนุษย์จะมีความพึงพอใจสูงสุด ยกเว้นช่วงเวลาสั้น ๆ เมื่อความปรารถนาอย่างใดอย่างหนึ่งได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจแล้ว ก็จะมี ความปรารถนาอย่างอื่นเข้ามาแทนที่เป็นเช่นนี้เรื่อยไป โดยมีลักษณะเฉพาะของชีวิตมนุษย์ ก็คือการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้มาในสิ่งที่ปรารถนานั้นคือ เมื่อใดมีความปรารถนาเกิดขึ้นก็จะมีแรงขับและการกระทำที่ถูกปลุกเร้าแล้วก็จะเกิดความพึงพอใจขึ้นจากการที่ได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามความปรารถนา ซึ่งพฤติกรรมหรือการกระทำใด ๆ ของบุคคลที่ปรากฏนั้นมักจะขึ้นอยู่กับความต้องการหรือความปรารถนาขั้นพื้นฐานของบุคคล (Barry. 1989 : 35-38 ; อ้างถึงใน พรอุมา พุกกะณะสุต. 2549 : 31)

สุพจน์ พันธ์นิยะ (2542 : 9) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีความต้องการของ Maslow โดยมองเห็นว่ามนุษย์ทุกคนล้วนแต่มีความต้องการที่สนองความต้องการให้กับตนเอง ซึ่งความต้องการนั้นมีมากมาย เขาจึงได้จัดเป็นลำดับขั้น โดยเรียงจากความต้องการขั้นต่ำสุดไปหาความต้องการขั้นสูงสุดจากทฤษฎีความต้องการของ Maslow สรุปได้ว่าความต้องการขั้นต่ำสุดได้รับการตอบสนองจนเกิดความพึงพอใจแล้ว ความต้องการขั้นที่ 2 จะเกิดขึ้นและเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจที่จะหาทางตอบสนองความต้องการนั้น เมื่อความต้องการขั้นที่ 2 ได้รับการตอบสนองบรรลุเป้าหมายแล้ว ความต้องการขั้นที่ 3 จะถูกพัฒนาและกระตุ้นเป็นแรงจูงใจให้เกิดความต้องการในขั้นต่อไป

ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ (Maslow Hierarchy of Needs Theory) ตามแนวคิดของ Maslow มี 5 ขั้น ดังนี้ (สุพจน์ พันธ์นิยะ. 2542 : 9-11)

1. ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ซึ่งได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำดื่ม อากาศ การพักผ่อนนอนหลับ การขับถ่าย ความต้องการทางเพศ ความต้องการความอบอุ่น ตลอดจนความต้องการที่จะถูกกระตุ้นอวัยวะรับสัมผัส แรงขับทางร่างกายเหล่านี้ จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับการอยู่รอดของชีวิต ความพึงพอใจที่ได้รับในขั้นนี้จะถูกกระตุ้นให้เกิดความต้องการในระดับสูงขึ้นต่อไป ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่ไม่ได้รับความพึงพอใจจากความต้องการพื้นฐานก็จะไม่อยู่ในสภาพที่มีความพยายามที่จะแสวงหาความพึงพอใจในขั้นสูงขึ้น

2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Security and Safety Needs) เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลนั้นก็จะมีความต้องการในขั้นต่อไป คือความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ซึ่งรวมถึงความต้องการผู้ให้ความช่วยเหลือ หรือผู้ปกครองคุ้มครอง ความต้องการความอิสระจากความกลัวและความวิตกกังวล ความต้องการนี้จะเห็นเด่นชัดในเด็ก ซึ่งส่วนมากจะมีปฏิกิริยาตอบสนองอันแสดงถึงความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยแตกต่างกันไป เช่น ร้องไห้เสียงดัง ไม่กล้าสบตาคนแปลกหน้า ถ้าหากมีการเรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์บางอย่างที่คิดว่าอันตรายว่าเกิดขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม และวิธีหลีกเลี่ยงอันตรายจากปรากฏการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้น ก็จะมีแนวโน้มที่จะไม่กลัวหรือรู้สึกเฉย ๆ ต่อสิ่งเหล่านั้น

ในผู้ใหญ่ความมั่นคงปลอดภัยจะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากเด็ก เช่น แสดงออกในการเลือกงานที่มีความมั่นคงและมีสวัสดิการดี ฝากเงินไว้กับธนาคาร เป็นต้น พฤติกรรมดังกล่าวนี้เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงการแสวงหาความมั่นคงปลอดภัยทั้งหมดหรือในเรื่องความเชื่อด้านศาสนา อาจตีความได้ว่าเป็นความมั่นคงและปลอดภัยเช่นเดียวกัน คือความเชื่อทางศาสนาและปรัชญา จะช่วยให้บุคคลรู้สึกมั่นคงและปลอดภัย แสดงออกเมื่อบุคคลนั้นอยู่ในภาวะคับขันในภาวะที่เกิดขึ้นบางอย่าง เช่น อาชญากรรม อุทกภัย แผ่นดินไหว ฯลฯ พฤติกรรมของแต่ละบุคคลจะแสดงออกมาแตกต่างกัน เพื่อแสวงหาความมั่นคงและปลอดภัยกับตนเอง เช่น หลบหนี รวมกลุ่ม เป็นต้น บางคนอาจแสดงออกมาทางด้านการเป็นโรคจิตหรือโรคประสาท เช่น การย้ำคิดย้ำทำ

3. ความต้องการความรักและการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Love and Belonging Needs) ความต้องการในขั้นนี้จะเกิดเมื่อความต้องการด้านร่างกายและความต้องการความมั่นคงปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว โดยธรรมชาติของมนุษย์แล้วต้องการรวมกลุ่ม และมีสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น เช่น ต้องการความรักจากทุกคนในครอบครัว ญาติ ผู้ร่วมงาน ต้องการเป็นที่รักและยอมรับของบุคคลอื่น บุคคลจะรู้สึกเจ็บปวดทรมานเมื่อต้องอยู่คนเดียว ขาดครอบครัว ขาดเพื่อนหรือถูกตัดขาดจากสังคม ผู้ที่ขาดความต้องการเช่นนี้ยังต้องการการชดเชย เช่น ผู้ที่ขาดพ่อแม่ก็ยิ่งต้องการความรักจากผู้อื่นมาชดเชย ผู้ที่รู้สึกว่าตนไม่สามารถทำประโยชน์ได้อีกแล้ว ยิ่งต้องการการชดเชยมากขึ้น บุคคลจึงพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งความรักและการได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เช่น เด็กวัยรุ่นยอมติดยาเสพติดตามคำชักชวนของเพื่อน เพื่อให้เพื่อนยอมรับและเห็นว่าพฤติกรรมของตนเหมือนกับคนในกลุ่ม ซึ่งจะทำให้เพื่อนในกลุ่มยอมรับตนเอง บุคคลที่เกิดความตื่นเต้น สับสน วิตกกังวล จะมีแนวโน้มเข้าหาผู้อื่นให้เข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ในความรู้สึกของตน และคอยให้กำลังใจที่จะต้องต่อสู้กับความรู้สึกดังกล่าว หากความต้องการดังกล่าวไม่ได้รับการตอบสนองอาจจะมีผลต่อสุขภาพจิต ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน หากครอบครัวใดไม่มีความรักและความผูกพันกัน สมาชิกจะมีความหงุดหงิด จุนเจียว จิตใจแปรปรวน ว้าวุ่น วิตกกังวล จนอาจเป็นโรคจิตได้ในที่สุด

4. ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องนับถือ (Self-esteem Needs) ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องนับถือมีอยู่ 2 ลักษณะ คือลักษณะแรกเป็นการยกย่องนับถือตนเอง (Self-respect) คือความต้องการมีอำนาจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสามารถและมีความเป็นอิสระ ทุกคนต้องการที่จะรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า และมีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในภารกิจต่างๆ ส่วนลักษณะที่สองเป็นการยกย่องนับถือจากผู้อื่น (Esteem from Others) คือความต้องการมีเกียรติยศ การได้รับคำยกย่องชมเชยในสิ่งที่เขาได้กระทำ ให้รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและความสามารถ เมื่อบุคคลได้รับความพึงพอใจในขั้นนี้แล้วจะส่งผลให้บุคคลรู้สึกและมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเข้มแข็ง มีความสามารถและมีประโยชน์ต่อโลก ในทางตรงกันข้าม ผู้ผิดหวังมีความไม่เหมาะสม หรือไร้ประโยชน์ซึ่งประเมินตนเองต่ำกว่าผู้อื่น

5. ความต้องการจะตระหนักในความสามารถของตนเองหรือรู้จักตนเอง (Self-actualization) ความต้องการนี้เป็นความต้องการขั้นสุดของบุคคล หลังจากได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นต่าง ๆ แล้วจะมีความเข้าใจและยอมรับตนเองมากขึ้น ต้องการทราบถึงความสามารถจุดเด่น และข้อบกพร่องของตนเองเพื่อจะได้ปรับปรุงตนเองและต้องการทำงานจนสุดความสามารถ และประสบความสำเร็จในงานที่ทำ Maslow ได้ศึกษาลักษณะของบุคคลที่มุ่งไปสู่การตระหนักความเป็นจริงในตนเอง พบว่ามีลักษณะดังนี้

5.1 รับรู้ความเป็นจริงเท่าที่เป็นจริง ตัดสินตนเองและผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง ไม่แปรปรวนตามความต้องการของตนเองหรือความกลัว ตลอดจนความวิตกกังวล

5.2 ยอมรับผู้อื่นและยอมรับตนเอง

5.3 ความเป็นธรรมชาติอย่างง่าย ๆ ไม่ขึ้นกับสิ่งเร้าในภายนอก

5.4 ตระหนักถึงการดำเนินงานและเป้าหมายในชีวิต

5.5 มีความมุ่งมั่นในตนเองและไม่ขึ้นกับบุคคลอื่น ๆ

5.6 เป็นตัวของตัวเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง

5.7 มีความชื่นชมต่อธรรมชาติและศิลปะ

5.8 ตระหนักถึงในความเป็นมนุษย์ของตนเอง

5.9 เน้นที่เป้าหมายมากกว่าเน้นที่วิธีการ

5.10 ความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น

ทฤษฎีของ Maslow เป็นทฤษฎีที่เน้นความต้องการของมนุษย์ใน 3 ด้านหลัก คือ ด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม โดยจัดชั้นความต้องการเป็น 5 ชั้น ความต้องการ 4 ชั้นแรก มีความจำเป็นที่ต้องได้รับการตอบสนอง ถ้าไม่ได้รับการตอบสนองทำให้บุคคลเกิดความเครียดเป็นทุกข์ ส่วนความต้องการชั้นที่ 5 อาจจะไม่ได้เกิดกับทุกคนและเมื่อเกิดแล้วแม้ไม่ได้รับการตอบสนองก็ไม่ทำให้เดือดร้อนเป็นทุกข์ แต่ถ้าได้รับการตอบสนองจะทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจสูงขึ้นมาก ดังนั้นทฤษฎีนี้จึงเป็นพื้นฐานของการศึกษาความพึงพอใจในชีวิต

ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตของ Poitrenaud

พอยเทรนนาร์ด (Poitrenaud. 1980 : 742 ; อ้างถึงใน พรอุม่า พุกกะณะสุต. 2549 : 35) กล่าวว่า ความพึงพอใจในชีวิต ต้องครอบคลุมด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ชีวิตการทำงาน (Professional Life) คือ บุคคลที่ต้องมีความพอใจในความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานและสิ่งแวดล้อมในการทำงาน

2. ความรู้สึกทางอารมณ์ (Sentimental Life) คือ มีความพอใจในเรื่องของความรัก

3. ชีวิตครอบครัว (Family Life) คือ มีความพอใจความสัมพันธ์ของตนกับคู่ชีวิตและญาติสนิท

4. ชีวิตสังคม (Social Life) คือ ความพอใจกับกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม เช่น การเข้าร่วมในองค์กรต่าง ๆ ทางการเมือง ศาสนาหรือองค์กรที่ไม่เป็นทางการ

5. การใช้เวลาว่าง (Leisure Activities) คือ มีความพอใจกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนใจ เช่น งานอดิเรกหรือกิจกรรมที่ให้ความสนุกสนาน เช่น การไปชมภาพยนตร์ การเล่นเกมต่าง ๆ เป็นต้น

ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตของ Neugarten

นิวการ์เทเน็ต และคณะ (Neugarten et al. 1961 : 134 ; อ้างถึงใน พรอุมา พุกกะณะสุต. 2549 : 36) ได้สร้างดัชนีความพึงพอใจในชีวิต (Lifes Satisfaction Index) ซึ่งมีขอบเขตดังนี้

1. การมีความสุขในการดำเนินชีวิต (Zest) หมายถึง ผู้มีความสุขในการทำกิจกรรมประจำวัน มีความกระตือรือร้น มีการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม มีการติดต่อสังสรรค์กับผู้อื่น มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความพอใจในสภาพที่เป็นอยู่
2. มีความตั้งใจ และอดทนต่อชีวิต (Resolution and Fortitude) หมายถึง มีการยอมรับว่าชีวิตมีความหมาย มีการยอมรับ และยืนหยัด ต่อสู้ปัญหาหนัก ๆ ในชีวิตได้ โดยไม่คิดที่จะเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ต่าง ๆ ในอดีตที่เกิดขึ้นและมองว่าปัญหาเหล่านั้นเป็นประสบการณ์ชีวิตที่ให้อะไรประโยชน์อีกมุมหนึ่ง
3. ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายกับสิ่งที่เกิดขึ้น (Congruence between Desired and Achieved Goals) หมายถึง ความต้องการหรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้บรรลุตามเป้าหมาย
4. อัตมโนทัศน์ (Self-concept) หมายถึง การรับรู้ว่าตนเองมีสุขภาพกาย จิตและสังคมดี มีความรู้สึกว่าคุณได้ทำในสิ่งที่ดีที่สุดในปัจจุบันดีกว่าอดีต เนื่องจากเวลาปัจจุบัน เป็นเวลาที่ดีที่สุดในที่ไม่เคยมีมาก่อน และมีความรู้สึกว่าคุณยังแข็งแรงสามารถพบกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ และพร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในชีวิต
5. ระดับอารมณ์ (Mood Tone) การแสดงออกที่แสดงถึงความสุข การมีทัศนคติและอารมณ์ในทางที่ดี มีความพอใจในเหตุการณ์ปัจจุบัน พอใจที่จะติดต่อกับบุคคลที่อายุน้อยกว่าและไม่รู้สึกเศร้าและว้าวุ่นแต่อย่างใด

ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตของ Flanagan

แฟรนแกน (Flanagan. 1978 : 138-147 ; อ้างถึงใน พรอุมา พุกกะณะสุต. 2549 : 36-38) ทำการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของวัยผู้ใหญ่ โดยสำรวจกลุ่มอายุ 30, 50, 70 ปี เป็นการประเมินความต้องการ ซึ่งประกอบด้วย 15 องค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ความสุขสบายทางด้านร่างกายและองค์ประกอบในการดำเนินชีวิต (Physical and Material Well-being)
 - 1.1 องค์ประกอบในการดำเนินชีวิตประกอบด้วย อาหาร ที่อยู่อาศัย ความเป็นเจ้าของ ความสุขสบาย ความคาดหวังในอนาคต ความมั่นคงทางการเงิน
 - 1.2 สุขภาพและความปลอดภัยส่วนบุคคล การมีความสุขปลอดภัยจาก ความเจ็บป่วย ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

2. ด้านสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น (Relation with Others People)

2.1 สัมพันธภาพกับคู่สมรส ได้แก่ สัมพันธภาพด้านความรัก ความเป็นเพื่อน ความพึงพอใจในเพศสัมพันธ์ ความเข้าใจซึ่งกันและกัน การสำนึกในบุญคุณ

2.2 การเลี้ยงดูบุตรหลาน ได้แก่ สัมพันธภาพที่นำมาซึ่งการเฝ้าดูพัฒนาการของเด็กใช้เวลาในการสนุกสนานกับเขา

2.3 สัมพันธภาพกับบุคคลในครอบครัว มีการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีความเข้าใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2.4 สัมพันธภาพกับเพื่อนสนิท มีการยอมรับ ช่วยเหลือ ให้ความไว้วางใจและให้คำแนะนำปรึกษาซึ่งกันและกัน

3. ด้านกิจกรรมในสังคม (Social Community and Civil Activities)

3.1 มีกิจกรรมให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นทั้งเด็กและผู้ใหญ่ การร่วมเป็นสมาชิกขององค์กร เช่น การไปวัด หรือกลุ่มอาสาสมัคร ซึ่งเป็นการทำงานที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

3.2 มีกิจกรรมในท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐ

4. ด้านการพัฒนาตนเอง และมีความรู้สึกรู้สึกภูมิใจ (Personal Development and Fulfillment)

4.1 การพัฒนาสติปัญญา มีความรู้ ความสามารถทางสติปัญญาและการแก้ไขปัญหาเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ของชีวิต

4.2 ความเข้าใจส่วนบุคคล และการวางแผนของตนเอง ได้แก่ มีหลักเกณฑ์ในการดำเนินชีวิต

4.3 บทบาทในการประกอบอาชีพ มีความสนใจ มีความท้าทายในงาน ได้รับการยอมรับ

4.4 มีการสร้างสรรค์และการแสดงออก มีความสามารถในการประดิษฐ์ มีจินตนาการทางดนตรี ศิลปะ ถ่ายภาพ

5. นันทนาการ (Recreation)

5.1 มีการพบปะสังสรรค์กับบุคคลใหม่ ๆ ทั้งที่บ้านและที่อื่น ๆ มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ

5.2 การได้รับสิ่งบันเทิง เช่น ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ

5.3 การหาสิ่งหย่อนใจโดยตนเองเป็นผู้ปฏิบัติ เช่น การเล่นกีฬา ตกปลา การท่องเที่ยว เป็นต้น

ดังที่ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตของนักวิชาการหลายท่านนั้น ผู้วิจัยอธิบายถึงความพึงพอใจในชีวิตการทำงานที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตและมีความพึงพอใจกับกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตทางสังคมในการยอมรับ การช่วยเหลือ การร่วมเป็นสมาชิกในองค์กรต่าง ๆ

การประเมินความพึงพอใจในชีวิต

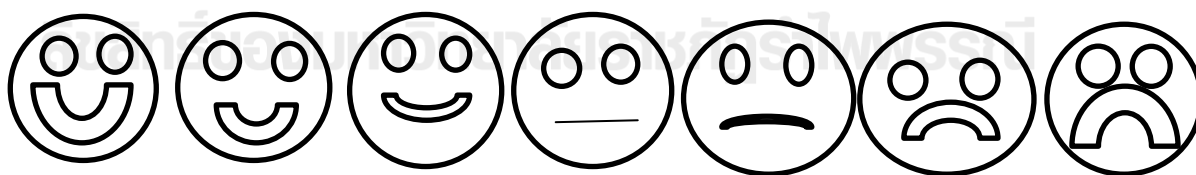
การประเมินความพึงพอใจในชีวิตมีความแตกต่างกันไปตามความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีวัดในการประเมินความพึงพอใจในชีวิตที่มีความแตกต่างกัน โดยพิจารณาจากโครงสร้างของการประเมินความพึงพอใจได้ดังนี้คือ (พรอมา พุกกะณะสุต, 2549 : 39)

1. การประเมินความพึงพอใจในชีวิตแบบมิติเดียว (Unidimensional) เป็นการประเมินความพึงพอใจในชีวิตด้วยคำถามนำเพียงประโยคเดียว (Single - item Scale) ประเมินความพึงพอใจและความสุขโดยภาพรวมและด้านย่อย ๆ ของชีวิตที่เฉพาะ ซึ่งเป็นการประเมินในมุมมองที่กว้าง การประเมินมิติเดียวนี้นี้ มีข้อดีคือ ข้อความกะทัดรัด สั้นและวัดง่าย เหมาะที่จะนำไปใช้วัดกับกลุ่มเด็กและผู้ใหญ่วัยหนุ่มสาว แต่มีข้อด้อย คือความเชื่อมั่นน้อยกว่าการประเมินความพึงพอใจในชีวิตแบบคำถามหลายประโยค ในการประเมินความพึงพอใจในชีวิตแบบมิติเดียวนี้นี้ ได้สรุปรวบรวมไว้เช่น (พรอมา พุกกะณะสุต, 2549 : 39)

1.1 แบบประเมินความพึงพอใจแบบคำถามเดียว (Single-item Satisfaction Scales) ซึ่งผู้ตอบจะต้องให้น้ำหนักของความรู้สึกของตนเองต่อความพึงพอใจในชีวิตโดยภาพรวมแต่สามารถอ้างอิงให้เห็นทั้งภาพรวมและส่วนประกอบย่อยของชีวิต เช่น ชีวิตครอบครัว การทำงาน เป็นแบบประเมินค่า 1-7 ระดับ โดยที่ 1 (ไม่พึงพอใจทั้งหมด) ถึง 7 (พึงพอใจทั้งหมด) ตัวอย่างเช่น คุณรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจเกี่ยวกับ... เพียงใด ให้ผู้ตอบเลือกตัวเลขที่ใกล้เคียงกับความรู้สึกของผู้ตอบมากที่สุด

ไม่พึงพอใจทั้งหมด			เฉย ๆ		พึงพอใจทั้งหมด	
(Completely Dissatisfied)			(Neutral)		(Completely Satisfied)	
1	2	3	4	5	6	7

1.2 แบบประเมินรูปใบหน้า (Faces Scale) เป็นแบบประเมินความพึงพอใจในชีวิตที่พัฒนาขึ้นโดย Andrews and Whithey (1976 :40) เป็นแบบประเมินค่า 1-7 ระดับ โดยใช้รูปใบหน้าแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับชีวิตโดยภาพรวมตัวอย่างเช่น

ภาพประกอบ 2 รูปใบหน้าแสดงความรู้สึก

1.3 แบบประเมินแบบขั้นบันได (Ladder Scale) แบบประเมินความพึงพอใจในชีวิตนี้ พัฒนาขึ้นโดย Cantril (1965: 45-47) ซึ่งตัวชี้วัดเป็นบันได 11 ขั้น เป็นแบบประเมินค่า 0 – 10 ซึ่ง 0 (เป็นชีวิตเลวร้ายที่สุด) ถึง 10 (เป็นชีวิตที่ดีที่สุด)

ตัวอย่างแบบสอบถาม เช่น ณ ปัจจุบันคุณมีความพึงพอใจในชีวิตอยู่ที่ระดับบันไดขั้นไหน เมื่อ 5 ปีก่อน คุณมีความพึงพอใจในชีวิตอยู่ที่บันไดขั้นไหน อีก 5 ปีต่อไปข้างหน้าคุณคิดว่า คุณจะมีความพึงพอใจในชีวิตอยู่ที่บันไดขั้นไหน?

10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0

ภาพประกอบ 3 ระดับขั้นบันได

1.4 แบบประเมินความพึงพอใจในชีวิตของ Quinn and Stains ได้ประเมินความพึงพอใจในชีวิตทั่ว ๆ ไปของบุคคลโดยให้ผู้ตอบบรรยาย ถึงความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในชีวิตปัจจุบันทั่ว ๆ ไป ต่อสภาพความเป็นอยู่และการรับรู้ว่าชีวิตนั้นมีความหมาย โดยครอบคลุมในเรื่องความน่าสนใจ ความสนุกสนาน ความคุ้มค่า ความเป็นมิตร ความสมหวัง การมีโอกาสแสดงความสามารถ โดยใช้คำคุณศัพท์ที่แสดงลักษณะที่ตรงกันข้ามกันที่เกี่ยวกับความพึงพอใจกับระดับการให้คะแนนจาก 1-7 คะแนน แบบประเมินนี้มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach เท่ากับ .91 ต่อมา Higgins ได้นำแบบประเมินมาใช้ในกลุ่มตัวอย่างที่สมรสแล้ว ที่คู่สมรสทำงานคนเดียว และคู่สมรสทำงานทั้งสองคน มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับที่ระดับความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach ได้เท่ากับ .91 (พรวุฒา พุกกะณะสุมิต. 2549 : 42)

2. การประเมินความพึงพอใจในชีวิตแบบหลายมิติ (Multidimensional) เป็นการประเมินความพึงพอใจในชีวิตด้วยคำถามหลายประโยค ตามความเป็นจริงในโลกที่ตนเองเผชิญหรือประสบอยู่ เช่น งาน การเงิน ที่อยู่อาศัย จึงได้สร้างคำถามหลายประโยคมาใช้ประเมินความพึงพอใจในชีวิตของบุคคลแบบประเมินความพึงพอใจในชีวิตแบบหลายมิตินี้

2.1 The Affect Scales เป็นแบบประเมินความพึงพอใจในชีวิต พัฒนาขึ้นโดย Bradburn เป็นการประเมินสภาวะเชิงอัตนัยสำหรับประชาชนทั่วไป คือ ความแตกต่างระหว่างคะแนนของความรู้สึกด้านบวกและความรู้สึกด้านลบ เครื่องมือนี้มีความเชื่อมั่นภายในค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับแบบสอบถามเกี่ยวกับความสุขทั่วไป

(ด้านบวก) ภาณุมิใจเพราะมีใครบางคนส่งเสริมในบางสิ่งบางอย่างที่คุณทำ

(ด้านลบ) ซึมเศร้าหรือไม่มีความสุข

2.2 The Philadelphia Geriatric Center's Morale Scale เป็นแบบประเมินกว้าง ๆ ที่ประเมินสภาวะเชิงอัตนัยในประชากรผู้สูงอายุและมีการพัฒนาปรับปรุงใหม่โดย Lawton มีคำถามเกี่ยวกับ 3 องค์ประกอบคือ ความไม่พอใจ – ความโดดเดี่ยว (Dissatisfaction – Loneliness) ความร้อนรนไม่สบายใจ (Agitation) และทัศนคติต่อการแก่ตัวของตนเอง (Attitudes toward One's Own Aging) ความเชื่อมั่นของเครื่องมือในสามองค์ประกอบนี้ ตัวอย่างข้อวัด เช่น

2.2.1 มีบางสิ่งบางอย่างที่ทำให้ฉันวิตกกังวล จนทำให้ฉันนอนไม่หลับ (Agitation)

2.2.2 ฉันมีความสุขในปัจจุบันเท่า ๆ กับตอนที่ฉันยังเป็นวัยรุ่นสาว (Attitudes)

2.2.3 บางครั้งฉันรู้สึกว่าการมีชีวิตไม่มีคุณค่า (Dissatisfaction – Loneliness)

2.3 Life Satisfaction Scales พัฒนาขึ้น (Neugarten and et all. 1961 : 134-143 ; อ้างถึงใน พรอมา พุกกะณะสฺต. 2549 : 43-44) เป็นแบบประเมินที่ใช้ประเมินความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุใน 5 มิติ คือ

- 2.3.1 มิติด้านความรู้สึกว่าเรงหรือเบื่อกับงานในการดำรงชีวิต
- 2.3.2 มิติด้านการมีความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต
- 2.3.3 มิติด้านความสอดคล้องระหว่างความปรารถนาและการได้รับการตอบสนองอย่างมีเป้าหมาย
- 2.3.4 มิติด้านความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง
- 2.3.5 มิติด้านการมีอารมณ์แจ่มใส

นิวการ์เทนเน็ต และคณะ (Neugarten et al. 1961 : 134 ; อ้างถึงใน พรอมา พุกกะณะสฺต. 2549 : 39) ได้พัฒนาแบบประเมินความพึงพอใจในชีวิตไว้ 3 แบบ คือ Life Satisfaction Rating (LSR), Life Satisfaction Index A. (LSIA) และ Life Satisfaction Index B. (LSIB)

1. Life Satisfaction Rating (LSR) เป็นแบบประเมินที่ได้จากการสัมภาษณ์และประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ โดยมีส่วนเนื้อหาทั้งหมดใน 5 มิติ และแต่ละมิติมี 5 ข้อ คะแนนอยู่ระหว่าง 5 คะแนน แสดงถึงความพึงพอใจในชีวิตน้อยที่สุด ถึง 25 คะแนน แสดงถึงความพึงพอใจในชีวิตมากที่สุด

2. Life Satisfaction Index A. (LSIA) มีทั้งหมด 20 ข้อ มีเนื้อหาครอบคลุมใน 5 มิติ โดยให้เลือกตอบว่า เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่แน่ใจ

3. Life Satisfaction Index B. (LSIB) มีเนื้อหาครอบคลุมใน 5 มิติ มีทั้งหมด 12 ข้อ แต่ละข้อมี 3 ข้อย่อยให้เลือกตอบตัวอย่างของข้อวัด เช่น

- บ่อยครั้งเท่าไรที่คุณรู้สึกโดดเดี่ยว

2 ไม่เคย

1 บางครั้ง

0 บ่อยครั้งเป็นประจำ

ต่อมาได้มีนักวิชาการได้พยายามที่จะประเมินความพึงพอใจในชีวิตทุก ๆ วัย โดยสร้างแบบประเมินในกลุ่มอายุที่แตกต่างกันไป เช่น แบบประเมิน Satisfaction with Life Scale (SWLS) ซึ่งเป็นแบบประเมินที่ได้ทำการหาความเที่ยงตรงจากกลุ่มผู้ใหญ่วัยต่าง ๆ กันมากมาย มีทั้งหมด 5 ข้อประเมินในมาตรา 7 ระดับ คะแนนตั้งแต่ 1 (ไม่เห็นด้วย) ถึง 7 (เห็นด้วยอย่างมากที่สุด) เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้แบบประเมินความพึงพอใจในชีวิตแบบประเมินจากการสัมภาษณ์และประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับและมากไปน้อยที่สุด ซึ่งกระชับตอบง่ายและเหมาะสมกับกลุ่มประชากร

ชุมชนแออัด

ความหมายของชุมชนแออัดหรือสลัม

ชุมชนแออัดหรือสลัม (Slum) หมายถึง ชุมชนที่มีอาคารหนาแน่น ไร้ระเบียบและชำรุดทรุดโทรม ประชาชนอยู่กันอย่างแออัด มีสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม อันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้อาศัย และเป็นชุมชนที่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม (นงนุช จันทรประเทศ. 2544 : 6)

ลักษณะเฉพาะของชุมชนแออัดอาจต่างไปในแต่ละภูมิภาค สิ่งที่มีมักจะเหมือนกันคือผู้อยู่อาศัยมีฐานะยากจนมากหรือด้อยโอกาสทางสังคม สิ่งก่อสร้างในชุมชนแออัดมีหลากหลายตั้งแต่กระท่อมหรือเพิงอย่างง่าย ๆ ไปจนถึงโครงสร้างถาวรที่อนุรักษ์ไว้ได้ดี ชุมชนแออัดส่วนมากขาดแคลนน้ำสะอาด ไฟฟ้า สุขาภิบาลและสาธารณูปโภคอื่น ๆ

พัฒน์ สุจันง (2533 : 12 ; อ้างถึงใน นงนุช จันทรประเทศ. 2544 : 6) กล่าวว่า สลัมแหล่งเสื่อมโทรมและชุมชนแออัด เป็นคำที่ใช้เรียกขานสถานที่อาศัยที่อยู่อย่างแออัดและหนาแน่น ซึ่งเป็นบ่อเกิดของเชื้อและอบายมุขต่าง ๆ อันอาจนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรมได้

อลิน รพีพัฒน์ (2542 : 12 ; อ้างถึงใน นงนุช จันทรประเทศ. 2544 : 7) มีความเห็นว่า ชุมชนแออัด น่าจะหมายถึง การมีบ้านเรือนอยู่อย่างหนาแน่น เป็นพื้นที่รวมของผู้ด้อยโอกาสและถูกเอารัดเอาเปรียบ ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอดีตที่ผ่านมา โดยไม่ควรพาดพิงถึงความปลอดภัย การกระทำที่ขัดต่อกฎหมายหรือแหล่งชุมชนความชั่วร้ายทั้งปวง

การแบ่งประเภทชุมชนแออัด

ชุมชนแออัดแบ่งตามประเภทและลักษณะของการตั้งถิ่นฐานออกเป็น 4 ประเภท คือ (นงนุช จันทรประเทศ . 2544 : 5)

1. ชุมชนดั้งเดิม หมายถึง ชุมชนเก่าที่มีการตั้งถิ่นฐานมาแล้ว ตั้งแต่ก่อนหรือพร้อม ๆ กับเมืองที่พัฒนาขึ้น ที่มีการตั้งถิ่นฐานมากกว่า 15 ปี และมีความเสื่อมโทรมถึงระดับที่สมควรจะทำการปรับปรุงให้สภาพดีขึ้นเป็นชุมชนแออัดที่อยู่ในประเภทนี้
2. ชุมชนใหม่ หมายถึง ชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ที่มีอายุชุมชนต่ำกว่า 15 ปี และเป็นชุมชนที่มีการจัดตั้งโดยไม่มีระเบียบและมีความเสื่อมโทรมและแนวโน้มที่จะมีความเสื่อมโทรมในอนาคต
3. ชุมชนประเภทบุกรุก หมายถึง ชุมชนที่ผู้อาศัยเข้าไปครอบครอง ปลุกสร้างอาคารโดยได้รับคำยินยอมหรือการรับรู้ใด ๆ ของเจ้าของที่ดินหรืออยู่ระหว่างการขับไล่ของเจ้าของที่ดินหรือชุมชนที่เข้าไปตั้งอยู่ในบริเวณสาธารณะ เช่น ชุมชนที่เข้าไปตั้งอยู่ในบริเวณไฟไหม้ ชุมชนคลอง ชุมชนที่เรียงรายตามทางรถไฟ เป็นต้น

4. ชุมชนที่จะต้องรื้อร้าง หมายถึง ชุมชนที่ต้องถูกกำหนดว่าจะถูกรื้อร้างหรือ มีแนวโน้มที่พัฒนาอย่างอื่น เช่น ชุมชนที่อยู่ในเส้นทางของแผนการก่อสร้างทางหลวงหรือที่จะเอาคินไปใช้ในการทำสาธารณะประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือบริเวณที่มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนการใช้ที่ดินเป็นบริเวณพาณิชยกรรม เนื่องจากเป็นเมืองที่พัฒนาเข้ามาถึงชุมชน

การก่อรูปชุมชนแออัด

เอกสิทธิ์ เชยคำแหง (2541 : 17) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการก่อรูปชุมชนแออัดไว้ว่าเป็นการก่อรูปขึ้นมาโดยการที่คนในชุมชนมีการถูกไล่ที่เพื่อจะขยายเขตเมืองและมีการอพยพเข้ามาเพื่อหาที่อยู่ เพื่อที่จะอาศัยและชนวนบรรดาญาติพี่น้องเข้ามาอยู่อาศัยด้วยเพราะมนุษย์ทุกคนล้วนแต่ต้องมีที่อยู่อาศัยให้อยู่รอดต่อไปได้

ลักษณะการเกิดชุมชนในเมือง เกิดจากความผิดพลาดและการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่เป็นธรรม ที่มุ่งเน้นการลงทุนในสิ่งก่อสร้างขนส่ง ระบบเชื่อมชลประทาน พลังงานไฟฟ้า สาธารณูปโภคหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า รูปแบบการพัฒนาที่ใช้นโยบายเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ที่เน้นการเจริญเติบโต เน้นการผลิตเพื่อแสวงหากำไรและกระตุ้นให้เกิดการบริโภคมากขึ้นเป็นหลัก รูปแบบการพัฒนาดังกล่าวเป็นตัวเร่งให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย ทรัพยากรของประเทศร้อยละ 10 ไปอย่างรวดเร็ว และการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่เป็นธรรม ไม่สามารถกระจายทรัพยากรสู่คนส่วนใหญ่ของประเทศ ได้อย่างทั่วถึง ก่อให้เกิดภาวะความยากจน คนรวยรวยมากขึ้นคนจนส่วนใหญ่ยิ่งยากจนลง ก่อให้เกิดปัญหาสังคมมากมาย เช่น เมื่อการจัดสรรทรัพยากรของรัฐกระจุกตัวอยู่เพียงในเมือง ภาคชนบทเริ่มล่มสลายขาดแคลนปัจจัยการผลิต คนที่ล้มเหลวจากภาคเกษตรจึงอพยพเข้าเมืองหรืออาจกล่าวอีกในหนึ่งว่า มีปัจจัย 2 ส่วนที่ทำให้คนจนอพยพเข้าเมืองคือ

1. สิ่งที่เราเรียกว่าปัจจัยผลักดันคือสิ่งที่ทำให้คนจนในชนบทอพยพเข้าเมือง คือความจน ความทุกข์ยากลำบาก ขาดแคลนปัจจัยการผลิต ต้องพึ่งธรรมชาติ รอฟ้ารอฝน แหน่งแมวกี่แล้วฝนก็ยังไม่ตก ราคาปุ๋ยและยาฆ่าแมลงราคาแพง แต่ชาวนาขายข้าวได้ราคาแสนถูก ยิ่งทำก็ยิ่งขาดทุน เป็นต้น นอกจากจะจนเงินแล้วยังค่อยโอกาสในการเข้าถึงบริการของรัฐอีก เช่น ขาดโอกาสทางการศึกษา ไม่มีโรงพยาบาล เป็นต้น

2. ปัจจัยเกื้อหนุนให้คนจนเข้าเมืองคือคนจนมักจะหวังว่าจะพบโอกาสที่ดีกว่าเพราะในเมืองมีสาธารณูปโภคที่พร้อม โรงพยาบาล น้ำไฟ ถนนหนทาง ที่สำคัญมีงานทำ ณ บริเวณที่มีการจัดงาน คนจนจะรวมกันเป็นกรรมกรรับจ้าง เช่น บริเวณท่าเรือมีกรรมกรไปรับจ้างมากมายและรวมตัวกันสร้างที่พักอาศัยกันตามยถากรรม กลายเป็นชุมชนแออัดขนาดใหญ่ เช่น ชุมชนกองขยะ คนที่พักอาศัยพื้นที่เหล่านั้นมักจะถูกเรียกว่า คนสลัม ซึ่งในความเป็นจริงแล้วชุมชนแออัดเป็นพื้นที่รวมกันของผู้ด้อยโอกาสและถูกเอารัดเอาเปรียบซึ่งเป็นผลพวงจากกระบวนการพัฒนาที่ผิดพลาดนั่นเอง

การดำรงอยู่ของชุมชน

คูสิต เกตุเพชร (2544 : 6-7) กล่าวว่า การดำรงอยู่ของชุมชนแออัด มีปัจจัยเกี่ยวข้องหลายประการ คือ

1. แหล่งงานและแรงงาน (Employment) ชาวชุมชนแออัดส่วนใหญ่เป็นผู้มีรายได้น้อย ดำรงอยู่ได้ด้วยการขายแรงงานหรือทำงานที่ไม่มีความมั่นคงเพียงพอจะกระดัดตัวเองได้ ประกอบกับในเมืองใหญ่เป็นแหล่งงานที่มีความต้องการมาก จึงมักเป็นการเอื้อซึ่งกันและกันและเอื้อต่อการดำรงอยู่ของชุมชนแออัดด้วย
2. การรวมตัว (Grouping) เมื่อมีการอยู่ร่วมกันย่อมเกิดการรวมกลุ่มขึ้นในลักษณะต่างๆ ทั้งกลุ่มถาวร (Permanent Group) และกลุ่มชั่วคราว (Temporary Group) กลุ่มนี้จะเป็นการต่อรองกับการรื้อร้างหรือขับไล่ จนในบางครั้งมีลักษณะใกล้เคียงหรือเหมือนกับการใช้กฎหมายเพื่อพิทักษ์กลุ่มของตนจากกฎหมาย
3. ขีดจำกัดในการพัฒนาตนเอง (Limitation of Self-development) ชาวชุมชนแออัดถูกบีบคั้นทั้งสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ ไร้ความมั่นคงในการอยู่อาศัย รวมทั้งรายได้และพื้นที่ความรู้ และราคาที่ดินและที่อยู่อาศัยในตัวเมืองที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนเป็นสิ่งที่ยากเย็นยิ่งที่จะพัฒนาตนเอง และชุมชนของตนได้ด้วยลำพัง ทำให้ชุมชนที่อาจจะพอมีมาตรฐานต้องทรุดโทรมลงและชุมชนที่ทรุดโทรมแล้วก้าวเข้าสู่สภาพที่เลวร้าย ทั้งยังไม่สามารถขยับขยายออกไปจากเดิมได้อีกด้วย
4. ขีดจำกัดของการพัฒนาโดยรัฐ (Limitation of State Development) แม้ว่ารัฐจะให้ความสำคัญต่อการพัฒนา แต่ยังมีปัญหาในด้านการงบประมาณและนโยบายในการปรับปรุงชุมชนแออัดซึ่งตามความจริงแล้วยังไม่เพียงพอต่อการพัฒนาและนอกจากนั้นยังมีปัญหาเกี่ยวกับการประสานงานในแต่ละหน่วยงานของรัฐ ซึ่งจำเป็นต้องทำงานร่วมกัน ปัญหาสำคัญของประเด็นในข้อนี้คือ ความสามารถของรัฐในการพัฒนา เมื่อเทียบกับชุมชนแออัดที่มีอยู่และที่อาจจะเกิดขึ้นนั้น เป็นไปในอัตราส่วนที่ไม่ดี

กล่าวโดยสรุป ชุมชนแออัด หมายถึง พื้นที่เสื่อมโทรมส่วนหนึ่งของเมืองที่มีการสร้างบ้านเรือนต่ำกว่ามาตรฐานและเป็นกลุ่มที่อาศัยรวมกันและหนาแน่น แต่มีความเหมือนในด้านการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะชุมชนที่เป็นการกำหนดกฎเกณฑ์คุณภาพชีวิตของประชาชน

ปัจจัยที่ทำให้เกิดชุมชนแออัด

สาเหตุการย้ายถิ่นฐานของประชากร มีปัจจัยที่ควรพิจารณา 2 ด้าน ซึ่งมีความสัมพันธ์ซึ่งกัน คือปัจจัยที่ทำให้คนอพยพจากท้องที่ที่คนอยู่อาศัยและปัจจัยที่ทำให้คนเข้ามาอยู่ที่ใดที่หนึ่ง พบว่าสาเหตุของการย้ายถิ่นฐานเข้าสู่เมือง ได้แก่ ต้องการหางานทำเป็นส่วนใหญ่ รองลงมา คือเพื่อศึกษาต่อ และติดตามญาติและสาเหตุอื่น ๆ ตามลำดับ

วิญญู วิจิตรวาทการ (2519 : 18 ; อ้างถึงใน นงนุช จันทรประเทศ. 2544 : 7-9) ได้ศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร ได้แก่

1. ลักษณะทางกายภาพของกรุงเทพฯ ไม่ส่งเสริมการเจริญเติบโตของเมืองและมีอุปสรรคของการพัฒนา เนื่องจากตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มดินดอนสามเหลี่ยมแม่น้ำเจ้าพระยามีลักษณะเป็นที่ราบระดับต่ำ ดังนั้นจึงประสบปัญหารุนแรงเกี่ยวกับการระบายน้ำ ทำให้เกิดสภาพน้ำท่วมขัง การมีน้ำท่วมตลอดทั้งปี ไม่มีการระบายน้ำทำให้น้ำขังเจืออยู่ใต้ถนน จนเกิดน้ำเน่าและเป็นพิษ
2. ราคาที่ดินที่ถีบตัวสูงมากขึ้น ทำให้คนที่มีความยากจนและปานกลางไม่สามารถซื้อที่ดินที่เหมาะสมเป็นที่อยู่อาศัยได้ ในขณะที่ราคาที่ดินในเมืองมีราคาสูงและยังมีที่ดินของรัฐที่ยังว่างเปล่า ทำให้ผู้อยากเข้าไปสร้างบ้านแบบชั่วคราวอาศัยอยู่
3. ลักษณะการขยายตัวของที่อยู่อาศัยในสังคมไทย มีส่วนในการก่อตัวของชุมชนแออัดโดยปกติหมู่บ้านในชนบท เมื่อบุตรสาวหรือบุตรชายแต่งงานออกเรือนมักจะสร้างบ้านใหม่ใกล้ ๆ บ้านพ่อแม่ จึงพบว่า บ้านแต่ละกลุ่มมีความสัมพันธ์เป็นญาติสนิท
4. การขยายตัวของเมืองออกสู่พื้นที่เกษตรกรรมชานเมือง ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมถูกทำลายเหลือน้อยทุกที ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงสวนไปเป็นที่อยู่อาศัย อนาคตคาดว่าจะมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดชุมชนแออัด สรุปได้ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านประชากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอพยพย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่ตัวเมืองเพื่อหางานทำ โดยมีปัจจัย ทำให้คนอพยพเข้าท้องถิ่นที่พักอาศัยเดิม เช่น ภัยพิบัติ ความยากจน เป็นต้น กับปัจจัยดัง ได้แก่ ความเป็นศูนย์กลางการเจริญของกรุงเทพฯ โอกาสในการทำงาน การศึกษา ประกอบกับการต้องการมีวิถีแบบเมือง เป็นตัวดึงดูดประชาชนในชนบทเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ
2. ปัจจัยด้านที่อยู่อาศัย มักเป็นแรงงานที่ขาดความชำนาญเฉพาะตัว มีการศึกษาน้อย ต้องเลือกเช่าที่ดินอาศัยถูกหรือบุกรุกที่ว่างเปล่าทำให้สภาพที่อยู่อาศัยเสื่อมโทรมลง
3. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากประชากรบางกลุ่มมีความด้อยโอกาสในการแสวงหางานทำ การศึกษาน้อย ทำให้รายได้ที่ต่ำกว่าความสามารถในการดำรงชีวิตที่เหมาะสม ทำให้ไม่มีความสามารถในการจัดหาที่อยู่อาศัย จึงต้องมีการปลูกที่อยู่อาศัยอย่างถูกต้องตามกฎหมายที่ว่างเปล่า
4. ปัจจัยทางกายภาพเมือง เป็นเมืองที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบลุ่ม ประกอบกับการขาดถนนถนนถมคลอง ทำให้เกิดปัญหาการระบายน้ำทำให้สภาพการอยู่อาศัยเสื่อมโทรมลง
5. ปัจจัยทางด้านกฎหมาย ในเมืองใหญ่ยังขาดกฎหมายที่เหมาะสม กับการควบคุมการขายตัวของเมือง เช่น กฎหมายผังเมือง กฎหมายควบคุมการใช้ที่ดิน เป็นต้น

การพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย 2 คำ คือ การพัฒนาและชุมชน

การพัฒนา หมายถึง ทำให้เจริญ การเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนสภาพ ปรับปรุงให้ต่างจากเดิม

ชุมชน หมายถึง การรวมตัวของบุคคล กลุ่ม/องค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชนและประชาชนที่อาศัยอยู่ในขอบเขตพื้นที่หนึ่ง ๆ ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ระดับพื้นฐานที่สุด คือ หมู่บ้านหรือชุมชนในรูปแบบอื่น ๆ ที่มีมารวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาเดียวกัน เช่น ชุมชนลุ่มน้ำ ชุมชนวัฒนธรรม เป็นต้น

การพัฒนาชุมชน (Community Development) ตามหลักการพื้นฐานเป็นกระบวนการให้การศึกษา (Educational Process) แก่ประชาชนเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้หรือช่วยตนเองได้ในการคิดตัดสินใจและดำเนินการแก้ปัญหา ตลอดจนตอบสนองความต้องการของตนเองและส่วนรวม (พิสันต์ ประทานชวโน. ออนไลน์. 2559)

ปรัชญาการพัฒนาชุมชน

ปรัชญาพื้นฐานเบื้องต้นของนักพัฒนาชุมชน คือ ความเชื่อมั่นและศรัทธาในมนุษยชาติว่า มนุษย์ทุกชีวิต มีคุณค่า มีความหมาย มีศักดิ์ศรี มีศักยภาพและสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาส (พิสันต์ ประทานชวโน. ออนไลน์. 2559)

หลักการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงความคิด ทักษะและพฤติกรรมของประชาชนชนในชุมชนให้ดีกว่าเดิม สร้างความรู้สึกรักและผูกพันต่อชุมชน กล่าวคือ

1. เริ่มต้นที่ประชาชน ยึดจุดเดียวกับประชาชน มองโลก มองชีวิต มองปัญหาจากทัศนะของประชาชน เพื่อให้เข้าใจปัญหา ความต้องการของประชาชน เพื่อให้เข้าถึงชีวิตจิตใจของประชาชน
2. ทำงานร่วมกับประชาชน (ไม่ใช่ทำงานให้แก่ประชาชน เพราะจะทำให้เกิดความคิดมาทวงบุญทวงคุณจากประชาชนในภายหลัง) การที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจปัญหาของตนเองและมีกำลังใจลุกขึ้นต่อสู้กับปัญหา ช่วยกันคิด ช่วยกันแก้ไขปัญหานั้น ย่อมมีหนทางที่จะกระทำได้โดยไม่ยาก หากเข้าใจปัญหาและเข้าถึงจิตใจประชาชน
3. ยึดประชาชนเป็นพระเอก ประชาชนต้องเป็นผู้กระทำการพัฒนาด้วยตนเอง ไม่ใช่เป็นผู้ถูกระทำหรือฝ่ายรองรับข้างเดียว เพราะผลของการกระทำการพัฒนานั้น ตกอยู่ที่ประชาชนโดยตรง ประชาชนเป็นผู้รับโชคหรือเคราะห์จากการพัฒนานั้น (พิสันต์ ประทานชวโน. ออนไลน์. 2559)

การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

ทศพล กฤตยพิสิฐ (2538 : 13) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนในการพัฒนาออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นริเริ่มการพัฒนา ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการวางแผนในการพัฒนา ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้

ขั้นตอนที่ 3 ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์และแรงงานหรือเข้าร่วมบริหาร ประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นตอนที่ 4 ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้จากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5 ประชาชนเข้าร่วมประเมินการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินผลย่อย (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผลก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปสุดท้าย

ระดับของการมีส่วนร่วม

การวัดระดับของการมีส่วนร่วมในมิติเชิงคุณภาพ แนวคิดของอาร์นสไตน์ ให้ความสำคัญต่ออำนาจในการตัดสินใจ และเห็นว่าการมีส่วนร่วมมีลักษณะเป็นรูปของบันไดการมีส่วนร่วม 8 ขั้นตอน แบ่งขั้นการมีส่วนร่วมจาก (ทศพล กฤตยพิสิฐ, 2538 : 13)

ขั้นต่ำ ระดับ 1-2 คือ การมีส่วนร่วมเทียม ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ แต่มีเพียงคนกลุ่มน้อยเข้ามามีบทบาทหลักในการตัดสินใจ

ขั้นกลาง ระดับ 3-5 คือ การมีส่วนร่วมบางส่วน ความคิดเห็นของประชาชนยังไม่มีหลักประกันว่าจะได้รับการตอบสนองจากผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ

ขั้นสูง ระดับ 6-8 คือ การเพิ่มระดับการตัดสินใจในการเจรจา การใช้อำนาจผ่านตัวแทนควบคุมโดยประชาชนผ่านตัวแทน หรือเป็นผู้ใช้อำนาจตัดสินใจโดยตรง

ทศพล กฤตยพิสิฐ (2538 : 10) กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมจะต้องมีขึ้นอยู่ตลอด ตั้งแต่ขั้นการร่วมวางแผนโครงการ การเสียสละกำลังแรงงาน วัสดุกำลังเงินหรือทรัพยากรใดที่มีอยู่ ได้สรุปการมีส่วนร่วมว่าหมายถึง

1. ร่วมคิด คือร่วมในการประชุมปรึกษาหารือในการวางโครงการวิธีการดำเนินงานการติดตามตรวจสอบ และการดูแลรักษา เพื่อให้กิจกรรมโครงการได้ผลตามวัตถุประสงค์

2. ร่วมตัดสินใจ คือเมื่อมีการประชุมปรึกษาหารือแล้ว จะต้องร่วมกันในการตัดสินใจเลือกกิจกรรมหรือแนวทางที่เห็นว่าดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุด

3. ร่วมปฏิบัติตามโครงการ คือเข้าร่วมในการดำเนินงานตามโครงการ เช่น ร่วมออกแรง ร่วมบริจาคทรัพย์ เป็นต้น

4. ร่วมติดตามและประเมินผลโครงการ คือเมื่อโครงการเสร็จสิ้นแล้วได้มีส่วนร่วมโดยการตรวจตราดูแล รักษาและประเมินผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการ

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาชุมชน คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงออกถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของชุมชนในการจัดการชีวิตตัวเองและมีการเปิดรับความคิดเห็น การวางแผนร่วมกันและการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการวางแผนโดยมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการชุมชน การทำงานกับประชาชนและสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจองค์ความรู้ทางด้านผลการศึกษาที่ตรงหรือใกล้เคียงกับหัวข้อในการวิจัยพบว่า มีเอกสารงานวิจัยดังนี้

นงนุช จันทรประเทศ (2544 : 24) ได้วิจัยเรื่องลักษณะการก่อเกิดของชุมชนแออัดในภาคตะวันออก : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนแออัดส่วนใหญ่ไม่หนาแน่น สภาพบ้านมีลักษณะปานกลาง พออยู่อาศัยได้ไม่ถึงกับทรุดโทรม มีระบบสาธารณูปโภคที่ดี น้ำประปาและไฟฟ้ามีครบ การเก็บขยะมูลฝอยมีบริการเก็บขยะของเทศบาลเมืองชลบุรี การระบายน้ำใช้ได้ดี และเป็นท่อปูน ทางเดินในชุมชนมีลักษณะคดเคี้ยว เนื่องจากเป็นคอนกรีต ส่วนลักษณะทางเศรษฐกิจพบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป รายได้ไม่แน่นอน ต้องอาศัยแหล่งเงินกู้ โดยเฉพาะปัญหาประชาชนมีรายได้น้อย ร้อยละ 50 มีรายได้ต่ำกว่า 5,500 บาทต่อเดือนต่อครอบครัว ในด้านลักษณะทางสังคม พบว่า ปัญหาของชุมชนคือ ปัญหาด้านยาเสพติด มีมากถึงร้อยละ 70 รองลงมาคือมีรายได้น้อย มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และไม่มีสวัสดิการสังคมและประกันสุขภาพ ชุมชนนี้ส่วนใหญ่ร้อยละ 50 มีการรวมกลุ่มในรูปของคณะกรรมการชุมชนและมีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ คอยให้ความช่วยเหลือและไม่มีปัญหาเรื่องการบุกรุกไล่ที่ ส่วนใหญ่เป็นผู้มีการศึกษาน้อย อพยพมาจากตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อหางานทำ และไม่มีความสามารถในการซื้อที่ดินปลูกบ้านเองได้ จึงต้องเลือกเช่าที่อยู่อาศัยราคาถูกหรือบุกรุกที่ว่างเปล่าปลูกอาศัยกันทำให้สภาพที่อยู่อาศัยเสื่อมโทรมลง จนกลายเป็นชุมชนแออัดและส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมยิ่งขึ้น

สรเสรีญ วรวิทย์สถิตญาณ (2544 : 42) ได้วิจัยเรื่อง ปัญหาความต้องการของชุมชนแออัดในภาคตะวันออก : ศึกษาเฉพาะชุมชนนอกเขตเทศบาลเมืองชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการของ

ชุมชนทุกชุมชนมีความต้องการจัดหาที่พักอาศัยให้ดีขึ้นเป็นความต้องการอันดับแรก ความต้องการให้หน่วยงานของรัฐหรือมูลนิธิหน่วยงานอาสาต่าง ๆ เข้ามาช่วยชุมชนเป็นอันดับที่สอง ความต้องการที่จะเป็นเจ้าของที่ดินคั้นหลังจากถูกทางราชการโดยกองทัพเรือเวนคืน ปัญหาเร่งด่วนทั้งสามนับเป็นปัญหาที่สำคัญมีความต้องการจัดหาที่พักอาศัยให้ดีขึ้นเป็นความต้องการอันดับแรก ความต้องการให้หน่วยงานของรัฐหรือมูลนิธิหน่วยงานอาสาต่าง ๆ เข้ามาช่วยชุมชนเป็นอันดับที่สอง ความต้องการที่จะเป็นเจ้าของที่ดินคั้นหลังจากถูกทางราชการโดยกองทัพเรือเวนคืน ปัญหาเร่งด่วนทั้งสามนับเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดของชุมชน

ดุสิต เกตุเพชร (2544 : 18) ได้วิจัยเรื่อง การก่อเกิดและลักษณะของชุมชนผู้มีรายได้น้อยในเขตอำเภอเมืองจันทบุรี โดยศึกษาที่ชุมชนย่อยที่ 5 ชุมชนย่อยที่ 10 ชุมชนย่อยที่ 11 ชุมชนจันทนิมิต ผลการวิจัยพบว่า การก่อเกิดชุมชนของจังหวัดจันทบุรีมีการผลิตพลอยทำให้มีสภาพเศรษฐกิจที่ดีก่อให้เกิดการอพยพของแรงงานจากต่างจังหวัดโดยเฉพาะภาคอีสานโดยส่วนใหญ่ เข้ามารับจ้างในเมือง ผู้อพยพเหล่านี้มีรายได้ไม่เพียงพอที่จะอยู่อย่างมาตรฐาน โดยจะเช่าที่ราคาถูก หรือเช่าที่เมื่อประชากรเพิ่มขึ้น แต่เนื้อที่อาศัยไม่เพิ่มตามที่เกิดเป็นชุมชนที่อยู่กันอย่างแออัด ลักษณะสภาพโดยส่วนใหญ่ ที่พักอาศัยของชุมชนมีความหนาแน่นไม่มากนัก บ้านมีสภาพความทรุดโทรมปานกลาง ถนนตามซอยเป็นที่ดิน และถูกรังมีปัญหามลภาวะในเรือนนอนมีความขรุขระ มีน้ำท่วมขังเมื่อมีฝนตกเนื่องมาจากทางระบายน้ำโดยส่วนใหญ่จะมีระบบน้ำประปา ระบบไฟฟ้าใช้อย่างทั่วถึง และมีระบบการจัดเก็บขยะจากเทศบาล สภาพเศรษฐกิจโดยส่วนใหญ่ของชุมชนจะเช่าที่ดินปลูกสร้างที่อยู่อาศัยจากรัฐและเอกชนในราคาถูก การประกอบอาชีพส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้ต่อครอบครัวเดือนละประมาณ 3,000 บาทต่อเดือน แหล่งเงินกู้ของชุมชนจะมีการกู้จากนายทุนในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 20 บาทต่อเดือนและกู้จากกลุ่มออมทรัพย์เครดิตยูเนียนประชาร่วมใจในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 15 บาทต่อปี สภาวะทางสังคมโดยส่วนใหญ่ของชุมชนจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการของชุมชนเพื่อทำหน้าที่แทนผู้อาศัยในชุมชนในการติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และแต่ละชุมชนมีการจัดทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างความสามัคคีและต่อต้านยาเสพติด จะมีการจัดการแข่งขันกีฬาระหว่างชุมชนกำหนดการจัดขึ้นปีละ 2 ครั้ง โดยการสนับสนุนจากเทศบาล

สิริพร สมบูรณ์บุรณะ (2536 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง วิถีชีวิตคนในชุมชนชายขอบของสังคมเมือง : กรณีศึกษาคนคั่นขยะชุมชนกองขยะชานเมืองกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การเจริญเติบโตของเมืองอุตสาหกรรม มีผลทำให้จำนวนปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น จนกลายเป็นทรัพยากรของคนกลุ่มหนึ่งในสังคม ความสำคัญของทรัพยากร “ขยะ” ถูกนำมาจัดประเภทตามคุณค่าและราคาเศรษฐกิจ เช่น “ของจริง” “ของดี” “ของเก่า” และ “ของเสีย” เป็นต้น ทรัพยากร “ขยะ” จึงอยู่ในฐานะ “สินค้า” และ “โชคลาภ” ของคนคั่นขยะ ขณะเดียวกันทรัพยากร “ขยะ” ยังมีผลต่อความสัมพันธ์

ทางสังคมของคนกลุ่มต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ทรัพยากร “ขยะ” จึงเป็นบริบทหนึ่งของสังคม ซึ่งมีบทบาทและอิทธิพลต่อการพัฒนาการของชุมชนและสังคมเมือง ชุมชนกองขยะมักจะถูกมองว่าเป็น “ชายขอบ” ของสังคมเมือง ซึ่งเป็นภาระหรือปัญหาของเมือง ขณะเดียวกันพบว่าชุมชนกองขยะมีหน้าที่ต่อเมือง ถ้าปราศจากคนกลุ่มนี้แล้ว เมืองย่อมเกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ขยะล้นเมือง ไม่มีผู้ทำหน้าที่กำจัดขยะ มลภาวะเป็นพิษ แม้ว่าขยะจะเป็นตัวปัญหาของสังคม เป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่รังเกียจ แต่สำหรับคนอีกกลุ่มหนึ่ง “ขยะ” คือชีวิตของพวกเขา เป็นทรัพยากรที่มีค่า เพราะพวกเขาสามารถแปลงสภาพให้เป็น “สินค้า” และมี “ราคา” โดยหน้าที่ดังกล่าว คนกลุ่มนี้ได้มีส่วนในการรักษาระบบนิเวศของสังคมในปัจจุบัน

จิตติรัตน์ อำไพ (2547 : 31) ได้วิจัยเรื่อง วิถีชีวิตการทำงานกับภาวะสุขภาพอนามัย ของผู้มีอาชีพเก็บขยะ กรณีศึกษา ชุมชนกองขยะหนองแขม กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า วิถีชีวิตของผู้มีอาชีพเก็บขยะอยู่ในสถานะที่ไม่มั่นคง ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานที่สำคัญที่ผู้มีอาชีพเก็บขยะต้องเผชิญ คือ ปริมาณสิ่งของที่เก็บได้จากกองขยะมีจำนวนลดลง ราคารับซื้อที่ต่ำกว่าราคาตลาด เนื่องจากจำเป็นต้องขายสิ่งของที่เก็บได้ให้ผู้ที่ได้รับสัมปทานการรับซื้อสิ่งของในสถานีนขนถ่ายมูลฝอยเท่านั้นและปัญหาเรื่องความปลอดภัยในการทำงาน ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลให้รายได้แต่ละวันของผู้มีอาชีพเก็บขยะลดน้อยลง ปัจจุบันผู้มีอาชีพเก็บขยะมีรายได้เฉลี่ยเพียง 154.42 บาทต่อวัน ความคาดหวังต่อการประกอบอาชีพจึงเพียงเพื่อมีรายได้พอประทังชีวิตเท่านั้น ผู้มีอาชีพเก็บขยะแก้ปัญหาด้วยการเพิ่มชั่วโมงการทำงานให้ยาวขึ้น และทำงานทุกวัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้มีอาชีพเก็บขยะมีจำนวนวันและชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยถึง 6.38 วันต่อสัปดาห์ และ 10.79 ชั่วโมงต่อวัน ผู้มีอาชีพเก็บขยะเห็นว่าสภาพแวดล้อมภายในชุมชนกองขยะที่เป็นที่อยู่อาศัยอยู่ในระดับปานกลาง แต่ปัญหาของชุมชนที่ควรได้รับการแก้ไข คือ การติดเหล้า การทะเลาะวิวาท และปัญหาเรื่องการพนันของคนในชุมชน

ผู้มีอาชีพเก็บขยะมีภาวะสุขภาพอนามัยโดยรวมในระดับปานกลาง โดยมีภาวะสุขภาพกายและภาวะสุขภาพสังคมในระดับปานกลาง แต่มีภาวะสุขภาพจิตในระดับดี ผู้มีอาชีพเก็บขยะส่วนใหญ่เป็นโรคที่เกี่ยวกับกระเพาะอาหารหรือลำไส้และอาการทางกายคือ ปวดเมื่อยตามร่างกาย ส่วนผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องการนอนไม่หลับเนื่องจากความกังวลใจในขณะที่ภาวะสุขภาพสังคม ผู้มีอาชีพเก็บขยะมีความสัมพันธ์ในครอบครัวระดับปานกลาง และส่วนใหญ่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชน เนื่องจากต้องใช้เวลาเกือบทั้งหมดในการทำงาน

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการทำงานการประกอบอาชีพและสภาพทางสังคมของผู้มีอาชีพเก็บขยะกับภาวะสุขภาพอนามัย พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้ง 3 มิติ คือ อันตรายจากการทำงานจากการถูกของแข็ง/ของแหลม/กระเบื้องบาดและการเข้าถึงบริการทางสังคม มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพกาย ความปลอดภัยในการทำงานจากการคัดแยก

ประเภทของถุงขยะ สภาพแวดล้อมในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายเทอากาศ ปัญหาอุปสรรคในการทำงานและสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพจิตและช่วงเวลาการทำงาน ชั่วโมงการทำงาน ความปลอดภัยในการทำงานจากการคัดแยกประเภทของถุงขยะและปัญหาอุปสรรคในการทำงานมีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพสังคม

สำหรับผู้มีอาชีพเก็บขยะ ณ ปัจจุบัน คือ ควรจัดการอบรมและส่งเสริมความรู้ด้านสุขอนามัย การป้องกันอันตรายที่เกิดจากการทำงาน ด้านสภาพทางสังคม ควรให้การสนับสนุน คณะกรรมการชุมชน การรวมกลุ่มอาชีพเก็บขยะ เพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และส่งเสริมความรู้และทักษะทางอาชีพด้านอื่น ๆ เพื่อเป็นอาชีพเสริม ส่วนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อลดและขจัดอาชีพเก็บขยะ คือการรณรงค์ให้มีการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ ออกมาตรการทางกฎหมายกลไกการจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมเพื่อให้ประชาชนในฐานะผู้ผลิตและผู้บริโภคมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบในการจัดการขยะ ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะและศักยภาพในการทำงาน ส่งเสริมด้านเงินทุน เพื่อให้ผู้มีอาชีพเก็บขยะมีโอกาส เป็นผู้ประกอบธุรกิจรายย่อยตามความถนัดและความต้องการ ตลอดจนการสร้างทางเลือกด้านอาชีพและรณรงค์ไม่ให้เยาวชนในครอบครัวสืบทอดการประกอบอาชีพเก็บขยะ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนกองขยะ : กรณีศึกษา ชุมชนบ้านล่าง พุนทรัพย์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ใช้การวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method) ซึ่งเป็นการผสมผสานกันระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้เชิงสำรวจในการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ใช้เชิงคุณภาพในการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษากำหนดขั้นตอนการวิจัยไว้ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ
 - 1.1 การกำหนดประชากร
 - 1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล
 - 1.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิจัยเชิงคุณภาพ
 - 2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.2 การตรวจสอบข้อมูล
 - 2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ

การกำหนดประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้มีประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือประชากรซึ่งเป็นตัวแทนครัวเรือนในชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ จำนวน 124 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยได้แก่แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนกองขยะ : กรณีศึกษา ชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วยเนื้อหาสรุปดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close - ended) และเลือกตอบ (Check - list) เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของประชากรในชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้และภูมิฐานะ เป็นต้น

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close - ended) และเลือกตอบ (Check - list) เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนกองขยะ : กรณีศึกษา ชุมชนบ้านล่าง พุนทรพย์ อำเภอมือง จังหวัดจันทบุรี ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านสิ่งแวดล้อม 4 ข้อ
2. ด้านเศรษฐกิจ 7 ข้อ
3. ด้านสังคม 9 ข้อ
4. ด้านบริการสังคม 3 ข้อ

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close - ended) และเลือกตอบ (Check - list) เกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนกองขยะ : กรณีศึกษา ชุมชนบ้านล่างพุนทรพย์ อำเภอมือง จังหวัดจันทบุรี

ส่วนที่ 4 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนกองขยะ : กรณีศึกษา ชุมชนบ้านล่างพุนทรพย์ อำเภอมือง จังหวัดจันทบุรี

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเครื่องมือในการศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความถูกต้องตามโครงสร้างเนื้อหาความครอบคลุมของเนื้อหาและความถูกต้องเหมาะสมของภาษา

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงของเนื้อหา เพื่อให้ได้ข้อคำถามที่ตรงและมีความสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 5 จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้สัมภาษณ์กลุ่มประชากร

การทดสอบเครื่องมือจะใช้การทดสอบความตรง (Validity) ดังนี้

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้การทดสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยการนำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญนำข้อแก้ไขทั้งหมดมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ชื่อ

สถานภาพ

1. รศ.ดร. สมศักดิ์ สามัคคีธรรม	ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย
2. ผศ.ดร. โอฬาร ถิ่นบางเตียว	ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย
3. ดร. ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์	ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้เป็นสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละและค่าเฉลี่ย สำหรับการวัดระดับความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถาม สร้างขึ้นตามลักษณะการสร้างแบบวัดทัศนคติที่เรียกว่า (Likert Scale) โดยมีตัวเลือกตอบแบบ 5 ระดับ โดยในแต่ละระดับกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5	หมายถึง	ระดับพอใจมาก
4	หมายถึง	ระดับค่อนข้างพอใจ
3	หมายถึง	ระดับเฉย ๆ
2	หมายถึง	ระดับค่อนข้างไม่พอใจ
1	หมายถึง	ระดับไม่พอใจมาก

ในการตีความช่วงค่าจะแบ่งคะแนนออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

คะแนนระหว่าง	4.20 – 5.00	แสดงว่าพอใจมาก
คะแนนระหว่าง	3.40 – 4.19	แสดงว่าค่อนข้างพอใจ
คะแนนระหว่าง	2.60 – 3.39	แสดงว่าเฉย ๆ
คะแนนระหว่าง	1.80 – 2.59	แสดงว่าค่อนข้างไม่พอใจ
คะแนนระหว่าง	1.00 – 1.79	แสดงว่าไม่พอใจมาก

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการทางสถิติดังนี้

1. ค่าร้อยละ (Percentage)
2. ค่าคะแนนเฉลี่ย (μ)
3. ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร เอกสารที่จะใช้ในการวิจัยนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 เอกสารชั้นต้น (Primary Data) ได้แก่ ข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล และสังเคราะห์เป็นข้อมูลดิบ ข้อมูลเหล่านี้ได้จากการเก็บรวบรวมเอกสารต่าง ๆ เช่น วารสาร เอกสาร

การประชุม บันทึกการประชุม เอกสารทางราชการ เป็นต้น หรือเป็นข้อมูลที่ผู้บันทึกเหตุการณ์นั้น บันทึกด้วยตัวเองหรือเห็นเหตุการณ์นั้น ๆ ด้วยตัวเอง

1.2 เอกสารชั้นรอง (Secondary Data) ได้แก่ เอกสารที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ แล้วระดับหนึ่ง และเพื่อช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เอกสารชั้นรองที่สำคัญ เช่น หนังสือพิมพ์ ตำราวิชาการ บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ อินเทอร์เน็ต กฎหมายและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์ วิธีการสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or Guided Interview) โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นเครื่องมือในรูปแบบการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) เป็นการใช้แนวสัมภาษณ์เจาะลึก โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ (Key-informants)

การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) เป็นการใช้แนวสัมภาษณ์เจาะลึกโดยที่ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์แบบเฉพาะเจาะจงในการสัมภาษณ์ (Key-informants) ดังนี้

ชื่อ – สกุล	สถานภาพในการให้ข้อมูล
2.1 นายสามารถ สุนทรวงศ์	กลุ่มผู้นำชุมชน
2.2 นายนิมิต สุนทรวงศ์	รองประธานชุมชน
2.3 นายไสว ศรีสรรจันท์	ผู้อาวุโสชุมชน
2.4 นางแก้ว ตันงาม	ผู้อาวุโสชุมชน
2.5 นายฉวีล เพศประเสริฐ	ผู้อาวุโสชุมชน

3. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) บางครั้งเรียกกันว่า การสังเกตภาคสนาม (Field Observation) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่นักวิจัยหรือผู้สังเกตการณ์เข้าไปร่วมกิจกรรมหรือเข้าไปใช้ชีวิตร่วมในกลุ่มที่ศึกษา ผู้วิจัยอาจแสดงตน เป็นสมาชิกของกลุ่มหรือไม่แสดงตัวก็ได้ ผู้วิจัยไม่เพียงแต่รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มที่ศึกษาเท่านั้น หากจะเข้าร่วมกับกลุ่มหรือองค์กรที่ตนศึกษา นักวิจัยจะเข้าไปร่วมในกลุ่มที่ตนศึกษามากน้อยเท่าใดขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและจะต้องเข้าไปด้วยความระมัดระวัง ไม่ควรจะไปใกล้ชิดผู้สังเกตมากเกินไปหรือพยายามที่จะมีอิทธิพลเหนือสมาชิกในกลุ่มไม่ว่าทางใด (มัตติกา ปุริเส. 2557 : 38)

การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมประกอบไปด้วย กระบวนการ 3 ชั้น ได้แก่ การสังเกต การซักถามและการจดบันทึก นอกเหนือไปจากการเฝ้าดูแล้ว ผู้วิจัยสามารถที่จะซักถามบางสิ่งบางอย่าง ไม่อาจเข้าใจได้จากการสังเกต โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลเกี่ยวกับความหมายหรือสัญลักษณ์ การซักถาม ถือว่าเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ หลังจากนั้นจึงทำการจดบันทึกข้อมูล

การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมจะเป็นรูปแบบการเก็บข้อมูลเสริมวิธีการอื่นๆ โดยใช้ในกระบวนการสังเกต เช่น การเข้าร่วมประชุมในการประชุมประจำเดือนของชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ เป็นต้น

การตรวจสอบข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความตรงและน่าเชื่อถือ การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาใช้หลักการสามเส้า (Triangulation) โดยใช้วิธีการดังนี้

1. การตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน ในการศึกษาจะใช้แหล่งข้อมูลจากเอกสารจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์มาเปรียบเทียบ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลว่าจะแตกต่างกันหรือไม่
2. การตรวจสอบโดยการเก็บข้อมูลเดียวกันในช่วงเวลาที่ต่างกัน ตัวอย่างเช่น การสัมภาษณ์นาย นิमित สุนทรวงศ์ ผู้วิจัยลงไปสัมภาษณ์เจาะลึก 2 ครั้ง โดยเว้นระยะห่าง 11 เดือน เป็นต้น
3. การตรวจสอบโดยการเก็บข้อมูลเดียวกันในสถานที่ต่างกัน เช่น สัมภาษณ์เกี่ยวกับการก่อตั้งชุมชน การดำรงอยู่และการใช้ชีวิต จะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนเดียวในสถานที่สัมภาษณ์ที่ต่างกัน เช่น สัมภาษณ์ที่บ้านของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์และนำมาพิจารณาว่าข้อมูลมีความคงเส้นคงวาหรือขัดแย้งกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การตีความข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เพื่อเพิ่มเติมคำอธิบายตารางจากการสำรวจให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนี้

1. การตีความเพื่อจัดกลุ่มข้อมูล คือการรวบรวมข้อมูลรายละเอียดให้เข้าอยู่ในหัวข้อโดยการจำแนกในการวิเคราะห์ประเด็นคำถามการวิจัย
2. การตีความในเชิงเหตุและผลในลักษณะการวิเคราะห์ความเป็นเหตุและความเป็นผล โดยการหาสาเหตุหลัก สาเหตุรองและสาเหตุประกอบที่ทำให้เกิดผลในปัจจุบันที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนกองขยะในจังหวัดจันทบุรี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิจัยเรื่องความพึงพอใจในชีวิตของชาวมุสลิมชนกองขยะ : กรณีศึกษาชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและขอเสนอผลการวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ในการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ แทนความหมายของการแปลข้อมูล ดังนี้

μ	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
σ	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
N	แทน	จำนวนประชากร

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอเป็นตอน ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 บริบทของพื้นที่

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของชาวมุสลิมชนกองขยะบ้านล่างพุนทรัพย์

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาชีวิตของชาวมุสลิมชนบ้านล่างพุนทรัพย์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 บริบทของชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์

ชุมชน “บ้านล่างพุนทรัพย์” หรือ “ชุมชนกองขยะ” ตั้งอยู่บนกองขยะหน้าโรงฆ่าสัตว์ของเทศบาลเมืองจันทบุรี ตำบลวัดใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี มาตั้งแต่ปี 2510 ซึ่งนับเป็นแห่งที่ 4 ของการตั้งหลักปักฐานหลังถูกไล่ที่มาสองครั้ง

ตอนแรก ๆ มีชาวบ้านเพียง 6 หลังคาเรือน โดยสร้างเพิงไม้อย่างกระจัดกระจายไว้ระเบียบ ต่อมาเทศบาลเมืองจันทบุรีเอาขยะมาทิ้ง ชาวบ้านจึงถอยร่อนเข้าไปอยู่ในหนองบึงเรื่อย ๆ จนชิดกับรั้วโรงพยาบาลพระปกเกล้า โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านมีอาชีพเป็นลูกจ้างเทศบาล รับจ้างรายวัน ค้าขาย และเก็บของเก่าขาย ไม่มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย มีปัญหาการไล่ที่ สภาพบ้านผุพัง น้ำเน่าเสีย สภาพแวดล้อมเป็นพิษ และขาดสาธารณูปโภค (แก้ว ตันงาม. สัมภาษณ์. 2558)

ปี 2516 ชาวบ้านได้มีความคิดร่วมกันว่าจะทำอย่างไรให้มีชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม มีบ้านที่มั่นคง ไม่มีใครมาไล่ได้อีก มีสภาพแวดล้อมดีเหมือนคนอื่นเขา จึงรวมกลุ่มกัน เริ่มจากการตั้งกลุ่มออมทรัพย์ มีการตั้งคณะกรรมการมาทำงานหนึ่งชุด มีการแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ 19 กลุ่ม ๆ ละ 6 คน บ้าง 5 คน บ้าง แล้วแต่นาขนาดของกลุ่ม จึงคิดว่าออมกันอย่างไรถึงจะได้มีบ้าน มีที่อยู่ที่มั่นคงและชาวบ้านสามารถออมได้ จึงตกลงกันว่าใครมีเท่าไรก็ออมเท่านั้น มีมากก็ออมมาก มีน้อยก็อมน้อย โดยมีการออมเป็นรายวันกันทุกวัน ส่วนรายเดือนสมาชิกก็ฝากประมาณ 330 บาท บ้าง 630 บาท บ้างแล้วแต่ความสามารถของแต่ละราย (นิมิต สุนทรวงศ์. สัมภาษณ์. 2558)

นายสามารถ สุนทรวงศ์ ประธานกลุ่มออมทรัพย์กล่าวว่า หลังจากได้ตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เราก็มีการประชุมทุกเดือนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมีมติร่วมกันในชุมชน ส่วนการบริหารจัดการของคณะกรรมการออมทรัพย์ จะฝากทุกวันที่ 5 ของเดือน โดยหัวหน้ากลุ่มย่อยทำหน้าที่เก็บเงินภายในกลุ่มเพื่อนำมาเก็บไว้ที่คณะกรรมการ ปัจจุบันมีเงินออมเพื่อที่อยู่อาศัยรวม 706,389 บาท เงินออมอื่น ๆ 30,000 บาท มีการจัดสวัสดิการการรักษาพยาบาล การฌาปนกิจสงเคราะห์ การส่งเสริมการศึกษา และกิจกรรมของเด็ก นอกจากนี้ยังมีสวัสดิการในการช่วยเหลือผู้สูงอายุในชุมชนกรณีไม่มีญาติพี่น้อง เดือนละ 50 บาท (สามารถ สุนทรวงศ์. สัมภาษณ์. 2558)

หลังจากมีการพัฒนาความเข้มแข็ง โดยจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ มาระยะหนึ่งแล้ว ทางกลุ่มจึงได้หันไปทำเรื่องที่อยู่อาศัย โดยชาวบ้านช่วยกันหาที่ดินเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยประมาณ 10 ไร่ 2 งาน 97 ตารางวา ซึ่งที่ดินอยู่ฝั่งตรงกันข้ามกับชุมชนเก่า โดยทางกรมที่ดินและที่ดินจังหวัดจันทบุรีเห็นชอบให้ใช้ประโยชน์ในที่ดินที่มีการบุกรุก โดยคิดค่าเช่า 1 บาท / ตารางวา / เดือน สัญญา 5 ปี / ครั้ง จากนั้นทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช). จึงได้สนับสนุนงบประมาณในการทำสาธารณูปโภคจำนวน 3,100,000 บาท ในระยะที่ 1 เป็นค่าสร้างถนน ทำทางระบายน้ำ บ่อบำบัดน้ำเสีย ประปา ไฟฟ้า (สามารถ สุนทรวงศ์. สัมภาษณ์. 2558)

ในเมื่อมีที่ดินชาวบ้านร่วมกันประชุมหารือกันในการออกแบบบ้าน โดยมีสถาปนิกจากพอช. ให้การแนะนำและช่วยเหลือในการออกแบบบ้าน โดยชาวบ้านเลือกแบบบ้านสองชั้น ขนาด 4x8 เมตร ใช้งบประมาณ 170,000 บาท/หลัง ส่วนบ้านชั้นเดียวขนาด 5x8 เมตร ใช้งบประมาณ 150,000 บาท/หลัง โดยจ้างช่างในชุมชนที่ราคาถูก มีสมาชิกทั้งหมด 119 ครัวเรือน ที่เข้าโครงการ

88 ครั้วเรือน และครั้วเรือนที่ไม่เข้าโครงการอีก 31 ครั้วเรือน โดยให้ชุมชนเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลและควบคุมงานก่อสร้าง (นิมิต สุนทรวงศ์. สัมภาษณ์. 2558)

นายถวัล เพศประเสริฐ กรรมการชุมชน เล่าว่า เมื่อก่อนอยู่อาศัยด้วยความยากลำบากมาก บ้านเป็นเพิงไม้เล็ก ๆ เพียงเอาไม้เสมีดตัดเป็นท่อน ๆ มาขัดไว้เป็นพื้นบ้าน ส่วนฝาบ้านและหลังคาทำด้วยจาก เวลาเดินเสาบ้านก็เอนไปมา พื้นบ้านก็ติดกับพื้นน้ำ พอเดินน้ำก็ซึมเข้ามาในบ้าน

“ขณะตอนกินข้าวต้องกางมุ้งกินข้าว เพราะมันมีหนอนและแมลงวันเต็มไปหมด เนื่องจากบ้านตั้งอยู่บนกองขยะ แต่ตอนนี้ดีใจมากถึงแม้ว่าบ้านยังสร้างไม่เสร็จ แต่อย่างน้อยชีวิตนี้เราก็สามารถมีบ้านอยู่ โดยไม่ต้องกินข้าวกางมุ้งอีกแล้ว” (ถวัล เพศประเสริฐ. สัมภาษณ์. 2558)

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 1 ร้อยละของประชากร จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคยเรียนหรือต่ำกว่าชั้นประถมศึกษา	4	3.2
จบประถมศึกษา	46	37.1
จบมัธยมศึกษาหรือปวช./ปวส.	57	46.0
จบปริญญาตรี	17	13.7
รวม	124	100.0

จากตาราง 1 พบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาหรือ ปวช./ปวส. 57 ราย คิดเป็นร้อยละ 46.0 ระดับประถมศึกษา 46 รายคิดเป็นร้อยละ 37.1 ระดับปริญญาตรี 17 รายคิดเป็นร้อยละ 13.7

ตาราง 2 ร้อยละของประชากร จำแนกตามรายได้

รายได้ต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
6,500 – 15,100	112	90.3
15,101 บาทขึ้นไป	12	9.7
รวม	124	100.0

จากตาราง 2 พบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 6,500-15,100 บาท 112 ราย คิดเป็นร้อยละ 90.3 รายได้ 15,101 บาทขึ้นไป 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.7

ตาราง 3 ร้อยละของประชากร จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจและ หน่วยงานภาครัฐอื่นๆ	7	5.6
พนักงานบริษัทเอกชน	21	16.9
ธุรกิจส่วนตัว	7	5.6
ค้าขายรายย่อย	9	7.3
แม่บ้าน	17	13.7
รับจ้างอิสระ	63	50.8
รวม	124	100.0

จากตาราง 3 พบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างอิสระ 63 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.8 อาชีพพนักงานเอกชน 21 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.9 อาชีพแม่บ้าน 17 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.7

ตาราง 4 ร้อยละของประชากร จำแนกตามภูมิลำเนาเดิม

ภูมิลำเนาเดิม	จำนวน	ร้อยละ
ในอำเภอเมืองจันทบุรี	38	30.6
ในจังหวัดจันทบุรี	45	36.3
จากจังหวัดภาคตะวันออก	9	7.3
จากจังหวัดอื่นๆนอกเหนือ ภาคตะวันออก	32	25.8
รวม	124	100.0

จากตาราง 4 พบว่า ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดจันทบุรี 45 ราย คิดเป็นร้อยละ 36.3 ในอำเภอเมืองจันทบุรี 38 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.6 จากจังหวัดอื่น ๆ นอกเหนือภาคตะวันออก 32 ราย คิดเป็นร้อยละ 25.8

**ตอนที่ 3 ความพึงพอใจในการอาศัยในชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ อำเภอเมือง จังหวัด
จันทบุรี**

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มประชากร จำแนกตาม
ความพึงพอใจในการอยู่อาศัยในชุมชนเป็นรายด้าน

ประเด็น	μ	S.D.	การแปล ความหมาย	ลำดับที่
ด้านสิ่งแวดล้อม	3.84	0.87	ค่อนข้างพอใจ	2
ด้านเศรษฐกิจ	3.83	1.05	ค่อนข้างพอใจ	3
ด้านสังคม	3.53	0.94	ค่อนข้างพอใจ	4
ด้านบริการสังคม	4.25	0.77	พอใจมาก	1
รวม	3.86	3.63	ค่อนข้างพอใจ	

จากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มประชากรในชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์มีความพึงพอใจในการอยู่อาศัยในชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างพอใจ เมื่อพิจารณาในรายด้าน สามารถแบ่งระดับแบ่งประเด็นของความพึงพอใจออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

1. ประเด็นที่กลุ่มประชากรมีความพึงพอใจในการอยู่อาศัยในชุมชนระดับพอใจมาก คือ ด้านบริการสังคม ($\mu=4.25$)
2. ประเด็นที่กลุ่มประชากรมีความพึงพอใจในการอยู่อาศัยในชุมชนระดับค่อนข้างพอใจ สามารถเรียงลำดับจากน้อยไปมากได้ดังนี้
 - 2.1 ด้านสิ่งแวดล้อม ($\mu=3.84$)
 - 2.2 ด้านเศรษฐกิจ ($\mu=3.83$)
 - 2.3 ด้านสังคม ($\mu=3.53$)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มประชากร จำแนกตามความพึงพอใจในการอยู่อาศัยด้านสิ่งแวดล้อม

ประเด็น	μ	S.D.	การแปลความหมาย	ลำดับที่
ด้านสิ่งแวดล้อม				
อากาศ	4.38	.792	พอใจมาก	1
น้ำ	4.06	.843	ค่อนข้างพอใจ	2
การใช้เสียงในชุมชน	3.50	.831	ค่อนข้างพอใจ	3
ขยะมูลฝอย	3.42	1.045	ค่อนข้างพอใจ	4
รวม	0.96	0.87	ค่อนข้างพอใจ	

จากตารางที่ 6 พบว่ากลุ่มประชากรในชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ยังค่อนข้างพึงพอใจ ด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน เมื่อมาพิจารณาในรายด้านสามารถแบ่งประเด็นของระดับความพึงพอใจออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มที่พอใจมากและกลุ่มที่พอใจค่อนข้างมาก

1. ประเด็นที่กลุ่มประชากรมีความพึงพอใจในการอยู่อาศัยในชุมชนระดับพอใจมาก คือ อากาศ ($\mu=4.38$)
2. ประเด็นที่กลุ่มประชากรมีความพึงพอใจในการอยู่อาศัยในชุมชนระดับค่อนข้างพอใจสามารถเรียงลำดับจากน้อยไปมากได้ดังนี้
 - 2.1 ขยะมูลฝอย ($\mu=3.42$)
 - 2.2 การใช้เสียงในชุมชน ($\mu=3.50$)
 - 2.3 น้ำ ($\mu=4.06$)

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มประชากร จำแนกตามความพึงพอใจในการอยู่อาศัยด้านเศรษฐกิจ

ประเด็น	μ	S.D.	การแปลความหมาย	ลำดับที่
ด้านเศรษฐกิจ				
รายได้	3.87	1.203	ค่อนข้างพอใจมาก	5
รายจ่าย	3.27	1.117	เฉย ๆ	7
ภาระหนี้สิน	3.61	1.036	ค่อนข้างพอใจ	6
การมีงานทำ	3.98	1.001	ค่อนข้างพอใจ	3
ราคาสินค้า	3.88	1.070	ค่อนข้างพอใจ	4
แหล่งเงินทุน	4.10	.958	ค่อนข้างพอใจ	2
การออมเงิน	4.16	.997	ค่อนข้างพอใจ	1
รวม	3.83	1.050	ค่อนข้างพอใจ	

จากตารางที่ 7 พบว่ากลุ่มประชากรในชุมชนบ้านล่างพุนทรพัยยังค่อนข้างพอใจ เมื่อมาพิจารณาในรายด้าน จะสามารถแบ่งประเด็นของระดับความพึงพอใจออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มค่อนข้างพอใจและกลุ่มที่เฉย ๆ

1. ประเด็นที่กลุ่มประชากรมีความพึงพอใจในการอยู่อาศัยในชุมชนระดับค่อนข้างพอใจสามารถเรียงลำดับจากน้อยไปมากได้ดังนี้

1.1 ภาระหนี้สิน ($\mu=3.61$)

1.2 รายได้ ($\mu=3.87$)

1.3 ราคาสินค้า ($\mu=3.88$)

1.4 การมีงานทำ ($\mu=3.98$)

1.5 แหล่งเงินทุน ($\mu=4.10$)

1.6 การออมเงิน ($\mu=4.16$)

2. ประเด็นที่กลุ่มประชากรมีความพึงพอใจในการอยู่อาศัยในชุมชนระดับการเฉย ๆ มีอยู่เพียงด้านเดียว คือ รายจ่าย ($\mu=3.27$)

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มประชากร จำแนกตามความพึงพอใจในการอยู่อาศัยด้านสังคม

ประเด็น	μ	S.D.	การแปลความหมาย	ลำดับที่
ด้านสังคม				
โอกาสได้เรียนหนังสือ	4.47	.680	พอใจมาก	1
พ่อแม่ลูกอยู่ด้วยกัน	3.37	.860	เฉย ๆ	5
ชีวิตเยาวชนในชุมชน	3.21	1.006	เฉย ๆ	7
พื้นที่ใช้สอยในชุมชน	3.37	.941	เฉย ๆ	5
ความสงบเรียบร้อย	3.34	1.089	เฉย ๆ	6
ความมั่นคงในอาชีพ	4.16	1.143	ค่อนข้างพอใจ	2
การปลอดภัยในชีวิต	2.69	1.122	เฉย ๆ	8
การรับรู้ข่าวสาร	3.56	.820	ค่อนข้างพอใจ	4
การมีส่วนร่วม	3.65	.865	ค่อนข้างพอใจ	3
รวม	3.53	0.94	ค่อนข้างพอใจ	

ตารางที่ 8 พบว่ากลุ่มประชากรในชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ยังค่อนข้างพึงพอใจ ด้านสังคมของชุมชน เมื่อมาพิจารณาในรายด้าน จะสามารถแบ่งประเด็นของระดับความพึงพอใจออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ พพอใจมาก ค่อนข้างพอใจและเฉย ๆ

1. ประเด็นที่กลุ่มประชากรมีความพอใจในการอยู่อาศัยในชุมชนระดับพอใจมาก คือ โอกาสได้เรียนหนังสือ ($\mu=4.47$)

2. ประเด็นที่กลุ่มประชากรมีความพอใจในการอยู่อาศัยในชุมชนระดับค่อนข้างพอใจสามารถเรียงลำดับจากน้อยไปมากได้ดังนี้

2.1 การรับรู้ข่าวสาร ($\mu=3.56$)

2.2 การมีส่วนร่วม ($\mu=3.65$)

2.3 ความมั่นคง ($\mu=4.16$)

3. ประเด็นที่กลุ่มประชากรมีความพอใจในการอยู่อาศัยในชุมชนระดับในการอยู่อาศัยเฉย ๆ สามารถเรียงลำดับจากน้อยไปมากได้ดังนี้

3.1 การปลอดภัยในชีวิต ($\mu=2.69$)

3.2 ชีวิตเยาวชนในชุมชน ($\mu=3.21$)

3.3 ความสงบเรียบร้อย ($\mu=4.34$)

3.4 พ่อแม่ลูกอยู่ด้วยกัน ($\mu=4.37$)

3.5 พื้นที่ใช้สอยในชุมชน ($\mu=4.37$)

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มประชากร จำแนกตามความพึงพอใจในการอยู่อาศัยด้านบริการสังคมของชุมชน

ประเด็น	μ	S.D.	การแปลความหมาย	ลำดับที่
ด้านบริการสังคมของชุมชน				
การจัดที่อยู่อาศัย	4.21	.839	พอใจมาก	2
การบริการการศึกษา	4.12	.822	ค่อนข้างพอใจ	3
ระบบสาธารณูปโภค	4.44	.678	พอใจมาก	1
รวม	4.25	0.77	พอใจมาก	

จากตารางที่ 9 พบว่ากลุ่มประชากรในชุมชนบ้านล่างพุนทรพิสัยยังพอใจมาก ด้านบริการสังคมของชุมชน เมื่อมาพิจารณาในรายด้าน จะสามารถแบ่งประเด็นระดับความพึงพอใจออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ พพอใจมากและค่อนข้างพอใจ

1. ประเด็นที่กลุ่มประชากรมีความพอใจในการอยู่อาศัยในชุมชนระดับพอใจมากสามารถเรียงลำดับจากน้อยไปมากได้ดังนี้

1.1 การจัดที่อยู่อาศัย ($\mu=4.21$)

1.2 ระบบสาธารณูปโภค ($\mu=4.44$)

2. ประเด็นที่กลุ่มประชากรมีความพอใจในการอยู่อาศัยในชุมชนระดับค่อนข้างพอใจมีเพียงด้านเดียว คือการบริการการศึกษา ($\mu=4.12$)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง 10 ร้อยละของกลุ่มประชากรในความต้องการให้มีการพัฒนา

การพัฒนาชีวิตชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
การจัดให้มีความเป็นระเบียบของชุมชน	13	10.5
การปลอดจากสิ่งอบายมุข	34	27.4
การปรับปรุงสภาพชุมชน	21	16.9
การทำกิจกรรมความสัมพันธ์ในชุมชน	9	7.3
มีสังคมที่ดี	8	6.5
เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของตนเอง	16	12.9
การปลอดสิ่งเสพติด	17	13.7
การจัดให้มีเวรยามในชุมชน	6	4.8
รวม	124	100.0

จากตาราง 10 พบว่า กลุ่มประชากรส่วนใหญ่อยากใหพัฒนาในเรื่องความปลอดจากสิ่งอบายมุข 34 ราย คิดเป็นร้อยละ 27.4 การปรับปรุงสภาพชุมชน 21 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.9 การปลอดสิ่งเสพติด 17 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.7

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนกองขยะบ้านล่างพุนทรพ์

จากการสำรวจความพึงพอใจในการอยู่อาศัยของชาวชุมชนบ้านล่างพุนทรพ์ พบว่า โดยภาพรวมกลุ่มประชากรดังกล่าวยังค่อนข้างพอใจในการอยู่อาศัยในชุมชน ดังนั้น ประเด็นในข้อนี้จะเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนกองขยะบ้านล่างพุนทรพ์ โดยอาศัยข้อมูลจากการสำรวจเชิงคุณภาพวิจัยสามารถสรุปถึงปัจจัยดังกล่าวที่สำคัญ มี 6 ปัจจัย คือ

1. ความพร้อมในด้านการบริการสังคม
2. ความเป็นชุมชนของชุมชน
3. การมีอาชีพทำกิน
4. ความมั่นคงของที่อยู่อาศัย
5. ความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินในชุมชน
6. ปัญหาทางสังคมในปัจจุบัน

ความพร้อมในการบริการสังคม

การบริการรักษาพยาบาล

โดยทั่วไปแล้ว เมื่อชาวบ้านในชุมชนมีอาการเจ็บป่วยหรือไม่สบายแบบเล็กน้อยก็จะรักษาโดยการซื้อยามารับประทานเองตามร้านค้าในชุมชน แต่เมื่อเกิดอุบัติเหตุหรือไม่สบายมากก็จะนิยมไปโรงพยาบาลพระปกเกล้า ซึ่งเป็นโรงพยาบาลของรัฐบาลที่อยู่ติดกับชุมชน

เส้นทางรถสัญจรในชุมชน

ชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ มีถนนเป็นเส้นทางรถสัญจร ซึ่งเป็นถนนที่ตัดรอบชุมชนมีความกว้างประมาณ 5 เมตร

การบริการไฟฟ้า

การบริการไฟฟ้าในชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ในอดีต มีการใช้เป็นไฟฟ้าแบบชั่วคราว ขนาด 15 แอมป์ แต่จะมีหม้อแปลงแยกย่อยไปตามบ้านแต่ละหลัง ดังนั้นไฟฟ้าจึงเป็นของส่วนรวมในชุมชน ค่าไฟในช่วงประมาณ ปี พ.ศ. 2510 เมื่อก่อนจะอยู่ประมาณแสนกว่าบาทต่อเดือน ซึ่งจะใช้วิธีการหารจากจำนวนหน่วยที่ใช้จริง ค่าไฟต่อหน่วยจะอยู่ที่สิบกว่าบาทซึ่งแพงกว่าไฟบ้านปกติ

ในปัจจุบันมีการใช้เป็นไฟฟ้าเป็นของตนเอง ขนาดที่ใช้ในบ้านเป็นขนาด 5 แอมป์ สำหรับไฟบ้านปกติไม่ติดแอร์ และขนาด 15 แอมป์ สำหรับบ้านติดแอร์หลายตัว

บริการน้ำประปา

การบริการน้ำประปาในชุมชน ในปี พ.ศ. 2510 เป็นรูปแบบการใช้นิเตอร์ร่วมกัน มีการเดินท่อประปาภายในตัวบ้าน เมื่อปี พ.ศ. 2510 และได้ใช้งบประมาณ SML เดินท่อประปาในชุมชนไว้แล้ว การรับน้ำจะรับตรงจากท่อเมนใหญ่ มีมิเตอร์ขนาด 4 หุน แล้วพังกน้ำในแทงก์ขนาดใหญ่หลายแทงก์ ก่อนจะแบ่งจ่ายตามบ้านแบ่งเป็น 2 สาย ซึ่งต้องแบ่งปันน้ำกันใช้ในชั่วโมงเร่งด่วน เช่น ช่วงเช้า ช่วงเย็นซึ่งชาวบ้านอยู่พร้อมหน้าพร้อมตา

ในปัจจุบันการใช้น้ำประปาเป็นการเดินท่อประปาภายในบ้านของแต่ละบ้าน และมีการกักเก็บน้ำไว้ยามจำเป็น อาทิ น้ำประปาไม่ไหล

แต่เมื่อชุมชนมีการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงชุมชนก็ดีขึ้นมาเรื่อย ๆ คนในชุมชนมีน้ำกินน้ำใช้ มีไฟฟ้าใช้เป็นของตนเองโดยไม่ต้องเป็นแบบการใช้ไฟฟ้ารวม หรือน้ำประปารวมอีกต่อไป จึงทำให้ชาวบ้านมีชีวิตที่ดีขึ้น ด้านสาธารณสุขก็ดีขึ้น ตามมา ดังคำกล่าวที่ว่า “ชีวิตที่ดีขึ้น สุขสบายก็มีตามมา” (นิมิต สุนทรวงศ์, สัมภาษณ์, 2559)

ความเป็นชุมชนของชุมชน

ชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์เป็นชุมชนที่มีพื้นที่ 350 ไร่ โดยแบ่งพื้นที่เป็น 4 โซน เดิมทีพื้นที่บริเวณนี้เป็นที่ ๆ ล้อมรอบไปด้วยป่าเสม็ดและหนองน้ำ หากต้องการเดินทางโดยพื้นที่ตรงนี้เมื่อก่อนไม่มีชุมชนอยู่ มีพื้นที่เป็นลักษณะเป็นที่รอบล้อมเนินสูง บางคนก็มาปลูกเพลิงกระต๊อบหลังเล็ก ๆ

รอบๆ กองขยะโดยใช้ไม้เสมีดสร้างบ้านและทำสะพานเข้าทางเดินจนกระทั่งเวลาผ่านไปจากการปลูกเพลิงกระต๊อบจนต่อสูมาเป็นบ้านหลังใหญ่เกิดเป็นชุมชนที่อยู่เป็นหลักเป็นแหล่ง ชุมชนแห่งนี้ เป็นชุมชนที่ชาวบ้านพึ่งพาอาศัยกันแบบเป็นพี่เป็นน้อง โดยคนในชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำฝัมือ ขึ้นมา ชาวชุมชนบ้านล่างพุนทรพ์จึงมีความสัมพันธ์กันแบบแน่นแฟ้น รักใคร่กลมเกลียวกันอย่าง เห็นได้ชัด และคนในชุมชนให้ความสำคัญเรื่องความเป็นมิตรต่อเพื่อนบ้าน มีการติดต่อ การไปมาหาสู่ แบบเป็นกันเอง มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และจริงใจต่อกันและกัน

ชุมชนบ้านล่างพุนทรพ์มีการอยู่อาศัยเป็นครอบครัว และมีการชักชวนเครือญาติมาอาศัย ชายคาเดียวกันและช่วยกันทำมาหากิน ช่วยกันเลี้ยงลูกเลี้ยงหลานของตนเอง โดยญาติพี่น้องจะมา จากภูมิลำเนาเดียวกันและชักชวนเข้ามาหาเลี้ยงชีพในเมือง สร้างบ้านเรือนอยู่ใกล้กัน ดังคำกล่าว ที่ว่า “ลักษณะบ้านจะเป็นการปลูกเพลิงกระต๊อบหลังเล็ก ๆ รอบ ๆ กองขยะโดยใช้ไม้เสมีดสร้าง บ้านและทำสะพานเข้าทางเดิน” (อวลย์ เพศประเสริฐ. สัมภาษณ์. 2558) รู้จักการพึ่งพาอาศัยกัน การเกื้อกูลกัน แต่เรื่องการทะเลาะกันภายในชุมชนก็จะมีบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่ไม่ถึงกับรุนแรง พี่น้อง คุยกันได้ด้วยความมีเหตุผล ดังคำกล่าวที่ว่า “อยู่แบบเป็นพี่น้องกัน” (นิมิต สุนทรวงค์. สัมภาษณ์. 2559)

ภาพประกอบ 4 ที่อยู่อาศัยแบบเพิงกระต๊อบ

นอกจากนี้การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกลุ่มเครือญาติ และพี่น้องมีการให้กู้ยืมเงินเมื่อเดือดร้อน การช่วยเหลือเด็กถือว่าเป็นการช่วยลูกหลานของทุกคน การแบ่งปันข้าว อาหาร การรับประทานอาหาร ร่วมกันในบางมื้อและช่วยเหลือเกี่ยวกับด้านสาธารณสุขโลก สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการเกาะเกี่ยวกัน อย่างแน่นแฟ้น คำดังกล่าวที่ว่า “ช่วยเหลือกันดี” (นิมิต สุนทรวงค์. สัมภาษณ์. 2559)

สำหรับเรื่องการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนนั้น ชาวชุมชนให้ความร่วมมือเสมอมา เช่น การจัด งานบุญชุมชน การทำของถวายพระอย่างพร้อมเพรียง โดยทุกคนช่วยกันทำอาหารอย่างสนุกสนาน ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ เช่น งานแต่งงาน งานศพ โดยที่ทุกคนต้องช่วยกัน จึงเป็นที่ทำให้ชาวบ้านรู้จักกัน สนิทสนมกันมากขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า “รู้จักกันหมด” (นิมิต สุนทรวงค์. สัมภาษณ์. 2559)

คนในชุมชนมีความเป็นชุมชนเดียวกัน ทำทุกอย่างร่วมกัน ได้แก่ การเป็นคนพื้นที่ๆ เดียวกัน ประสบปัญหาเหมือนกัน จึงสอดคล้องกับคำดังกล่าวที่ว่า “เป็นชุมชนเดียวกัน” (นิมิต สุนทรวงศ์. สัมภาษณ์. 2559)

ภาพประกอบ 5 การร่วมมือกันทำกิจกรรมในชุมชน

การมีอาชีพทำกิน

อาชีพเก็บขยะหรืออาชีพหาของเก่า เป็นอาชีพที่แน่นอน และเป็นอาชีพที่ชาวบ้านสัมผัสกับขยะโดยตรง อาชีพหาของเก่าเป็นอาชีพที่ทำได้ทุกคนไม่ว่าจะเป็นเด็ก คนชรา และทุพพลภาพ ชีวิตของชาวชุมชนบ้านล่างพุนพูนทร์มักจะทำงานตั้งแต่เช้าจนถึงช่วงเย็น เป็นแบบนี้ทุกวันและประจำ เป็นช่วงเวลาของชาวบ้านออกหาของเก่ามากกว่าอยู่บ้านและอยู่ในชุมชน

ภาพประกอบ 6 อาชีพเก็บขยะ

คนในชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์จึงถูกมองว่าเป็นพวกคนจน ไร้การศึกษา ขาดความรู้ แต่ในความเป็นจริงชาวบ้านเหล่านี้มีความเชี่ยวชาญในการแยกขยะและมีการเรียนรู้ที่จะทำมาหากิน ช่วยเหลือคนในครอบครัวเพื่อเอาตัวรอด รู้จักใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์

ขยะ คนส่วนใหญ่ในสังคมภายนอกอาจจะมองขยะเป็นสิ่งที่ไร้ค่า น่ารังเกียจ แต่ชาวบ้านในชุมชนกองขยะมองว่าขยะเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเขา เป็นทรัพยากรหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ โดยเฉพาะการดำรงชีวิต ชาวบ้านเหล่านี้จึงแสดงท่าทีไม่น่ารังเกียจขยะแม้แต่น้อยอาจเป็นเพราะความเคยชินที่ไม่สามารถหาอาชีพอื่นที่ดีได้นั้นหมายถึง รายได้ ความอิสระ ดังคำกล่าวที่ว่า “สำหรับลุงเองออกหาเก็บของเก่าเองทุกวันละเกือบหนึ่งพัน บางทีเก็บโทรศัพท์ แก้วแหวนเงินทองได้โดยไม่ต้องลงทุนลงแรงอะไร” (ถวัล เพศประเสริฐ, สัมภาษณ์, 2558)

ขยะของชาวบ้านคือ แหล่งโชคลาภ แหล่งรายได้ ที่ทำให้คนในครอบครัวไม่อด ดังนั้นสิ่งที่ชาวชุมชนกลัวคือ กลัวการรณรงค์การคัดแยกขยะตามนโยบายการคัดแยกขยะสำเร็จ ดังคำกล่าวที่ว่า “ถ้าคนในเมืองเกิดการคัดแยกขยะก่อนทั้งได้จริง ๆ นั้นแหละคนในหมู่บ้านถึงจะลำบาก” (นิมิตร สุนทรวงศ์, สัมภาษณ์, 2559)

ความมั่นคงของที่อยู่อาศัย

ชาวชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ปี 2548 และได้รับคำแนะนำจากเครือข่ายบ้านมั่นคงในเรื่องระบบการจัดการกลุ่มออมทรัพย์และดำเนินการบ้านมั่นคง การเก็บเงินออมทรัพย์นั้น จะเก็บรายวัน วันละ 10 บาท และเงินสวัสดิการเป็น 11 บาทต่อวัน มีสมาชิกแรกเริ่ม 124 คน ต่างคนต่างเอามาส่งที่เสมียนเก็บเงินโดยตรง เป้าหมายของการออม คือ ต้องการบ้าน ออมทุกวัน ใช้เวลาราว 2 ปี ในช่วง 2 ปีนั้น สมาชิกมีการถอนเข้าถอนออกอยู่ตลอดเวลา บางคนไม่มั่นใจว่าจะได้บ้าน บางคนกลัวโดนโกง คนที่ออมต่อก็มุ่งมั่นจะเอาบ้าน เพราะมั่นใจว่าถ้าไม่ได้บ้านเงินก็ยังเป็นของเรา สุดท้ายสมาชิกที่ออมสม่ำเสมอ 80 คน เหตุผลที่ทำให้มั่นใจอีกประการหนึ่ง คือ พี่อ้วน สุทธิธรรม เลขวิวัฒน์ มาพูดคุยให้ข้อมูลมาติดตามความคืบหน้าทุกอาทิตย์ ทำให้เชื่อมั่นว่ามีองค์กรที่สามารถช่วยสนับสนุนชาวชุมชนได้ ฉะนั้นหน้าที่ของกรรมการคือต้องรวมใจ รวมกลุ่มให้สมาชิกออมทรัพย์มากที่สุด คณะกรรมการและชาวบ้าน ได้ร่วมกันได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะมาเป็นสมาชิกโครงการบ้านมั่นคง

ปี 2550 รวมเงินออมทรัพย์ได้แสนกว่าบาท จึงเริ่มเข้าสู่กระบวนการบ้านมั่นคง สิ่งแรกที่ได้ทำ คือหาที่ดินผืนใหม่ จึงมีการจับกลุ่มกันไปดู ไปดูกันหลาย ๆ ที่ ที่ดินส่วนใหญ่จะอยู่นอกเขตเทศบาล เพราะราคาไม่แพง พอได้ข้อมูลมาก็จะประชุมร่วมกัน ถามความเห็น ที่ท้ายที่สุดชาวบ้านขออยู่ที่เดิม ดังคำกล่าวที่ว่า “คนเราอยู่ที่ไหนมักจะรักที่นั่นแม้ว่าพวกเราจะอยู่และเกิดแต่กองขยะก็ยังไม่อยากย้ายบ้านไปอยู่ที่อื่น” (ถวัลย์ เพศประเสริฐ, สัมภาษณ์, 2558)

กระบวนการการเจรจาต่อรองกับเทศบาลจึงเริ่มขึ้น ชาวบ้านรวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง แสดงให้เห็นถึงการจัดการตนเองหลังจากที่เทศบาลได้ย้ายที่ทิ้งขยะไปแล้ว จึงได้เสนอเช่าที่ดิน เทศบาลและมีการนำเสนอเช่าที่ประชุมสภาเทศบาล เป็นที่รับรู้กันในระดับจังหวัด เทศบาลไม่เคยเห็นด้วยกับการขอใช้ที่ดินสาธารณะปลูกสร้างที่อยู่อาศัยเป็นชุมชน เพราะการขอใช้ที่ดินสาธารณะนี้ยังไม่มีใครเคยทำและไม่มีความหมายรองรับไม่มีหน่วยงานใดในท้องถิ่นให้การยืนยันและรับรองว่าจะใช้ที่ดินสาธารณะได้

การเดินเรื่องขอใช้ที่ดินนั้น เริ่มจากที่ดินอำเภอ ก่อน อำเภอบอกว่าไม่อยู่ในความรับผิดชอบ ให้ไปติดต่อที่เทศบาล เทศบาลก็บอกให้ไปที่ดินจังหวัด มันเหวี่ยงไปเรื่อย ๆ และไม่มีคำตอบที่คืบหน้า ในขณะที่ สามารถ สุนทรวงศ์ เข้าหาหน่วยงานนั้น บังเอิญได้รู้จักกับกลุ่มผู้ใหญ่ที่ทำงานการเมืองท้องถิ่นที่มีการจับกลุ่มคุยกันตอนเย็น ๆ ด้วยความที่เป็นเด็กกว่าจึงเข้าหาผู้ใหญ่ง่าย ขอความเห็นคำแนะนำ เล่าปัญหาความเดือดร้อนให้ฟังอย่างนอบน้อม จึงเกิดจุดเปลี่ยน คือผู้ใหญ่ในกลุ่มจึงแนะนำให้รู้จักกับผู้ใหญ่ท่านหนึ่งที่ทำงานในระดับจังหวัด ท่านเคยมีประสบการณ์การแก้ปัญหาการใช้ที่ดินสาธารณะของพื้นที่อื่นมาก่อน จึงให้ความรู้ คำแนะนำได้ว่าการขอใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์อยู่ในมาตราอะไร มีระเบียบวิธีการอย่างไรและท่านยังช่วยประสานเทศบาลให้คอยช่วยเหลือชาวบ้าน

แต่ปัจจุบันมีสัญญาการเช่าถูกต้องตามกฎหมาย ในการเข้ามีการทำสัญญาการเช่าเป็น 5 ปี ต่อ 1 ครั้ง จึงไม่มีการไล่ที่ได้อีก เพราะสัญญาเช่าเป็นสัญญาที่ถูกต้องตามกฎหมาย ชาวบ้านอยู่กันแบบถูกต้องตามกฎหมาย จึงทำให้บ้านเป็นที่อาศัยที่มั่นคงต่อไป ดังกล่าวไว้ว่า “ถ้าไล่ก็ไม่ไป เพราะมีสัญญาเช่าที่ถูกต้องตามกฎหมาย” (นิมิต สุนทรวงศ์, สัมภาษณ์, 2559)

ความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินในชุมชน

เจ้าหน้าที่ที่ดินแจ้งว่าที่เทศบาลทิ้งแปลงมีพื้นที่ 350 ไร่ แต่ยังไม่ได้ออกระเบียบรังวัด หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) ในระหว่างนี้กรรมการได้จัดแบ่งพื้นที่เป็น 4 โซน เพื่อปรับปรุงพื้นที่ที่อยู่อาศัยเป็นสี่เหลี่ยมคางหมู ใช้วิธีสเกลแปลงที่ดิน ทำผังมือ ชาวบ้านช่วยกันเดินรังวัดเฉพาะส่วนที่พี่น้องช่วยกันปลูก เอาตลับเมตรวัดละเอียด ขนาดบ้าน ที่ดินเหลือระหว่างบ้าน จับระดับความสูงต่ำของพื้นที่ที่เราอยู่ ชาวบ้านอาสาไปช่วยเจ้าหน้าที่รังวัด ถือไม้ ปักหมุด มุดน้ำ ทำทุกอย่างเพื่อให้งานไปเร็ว พอถึงการออกแบบบ้านก็ใช้กระดาษแผ่นใหญ่วางไว้โต๊ะตรงกลาง แล้วให้สมาชิกตัดกระดาษเป็นแผ่นเล็ก ๆ ไปวางบนแปลนที่ดิน ดูว่าใครอยากอยู่ตรงไหน แม้ว่าบางจุดจะทับซ้อนกัน ก็ค่อย ๆ ปรับกันคนใดคนหนึ่งอาจจะต้องร่นไปอยู่ที่ดินอื่น มีสมาชิกที่แจ้งขอใช้ที่ดินเดิม จำนวน 8 ราย แม้แต่ทางออกก็ใช้วิธีการวางแปลน ตัดกระดาษให้ยาว ๆ พอที่จะทาบบนแปลนกระดาษได้ สุดท้ายยก็จะพื้นที่ที่จะสร้างที่อยู่อาศัย จำนวน 10 ไร่ 2 งาน เป็นการเจรจาด้วยวาจา ไม่มีหนังสือรองรับใด ๆ ทั้งสิ้น

ส่วนเนื้อที่ที่ปลูกบ้าน ชาวบ้านอยากได้ที่ดินเยอะ ๆ โหวตกันตั้งแต่ 45 ตารางวา 40 ตารางวา 35 ตารางวา แต่สุดท้ายก็ต้องได้แค่ 20 ตารางวา

ในการขอประมาณสินเชื่อ สถาบันองค์กรพัฒนาชุมชน (พอช.) จะแบ่งจ่ายเป็นงวด ๆ และขอกู้เงินสินเชื่อกู้จะขึ้นอยู่กับแบบบ้านที่สมาชิกเลือกนั่นเอง

แต่อย่างไรก็ตามคณะกรรมการและสมาชิกได้ร่วมกันกำหนดเกณฑ์การพิจารณาการขอให้สินเชื่อ คือ

1. ต้องมีการออมอย่างสม่ำเสมอ
 2. ดูจากภาระหนี้สิน บัญชีรายรับ รายจ่ายของครอบครัว
 3. ได้สมทบการออมให้ได้ 10 % ของเงินที่จะขอสินเชื่อ
 4. กลุ่มย่อย 5 ครอบครัวต้องร่วมกันพิจารณาการกู้เงินพร้อมทั้งการค้ำประกันกลุ่ม รวมถึงการกู้ทุกประเภท
 5. ห้ามขายสิทธิ์ให้กับบุคคลภายนอก ถ้ามีความจำเป็นให้ขายให้กับกลุ่มออมทรัพย์
- จากข้อ 5 ดังกล่าวที่ว่า เป็นเจ้าของในเชิงเช่า ห้ามซื้อห้ามขาย แต่เปลี่ยนตกทอดมรดกให้ลูกหลานได้

ปัญหาทางสังคมในชุมชน

ปัญหาทางสังคมในชุมชนที่พบในชุมชน คือปัญหายาเสพติด ส่วนใหญ่รู้จักยา เช่น ยาอี จากเพื่อน ได้รับยาครั้งแรกจากเพื่อน ใช้น้ำครั้งแรกที่บ้านเพื่อนและเป็นผู้ที่มักจะหัน ไปปรึกษาเพื่อน เพื่อนจึงเป็นปัจจัยในการชักนำผู้หนึ่งผู้ใดไปใช้น้ำเสพติด การเลือกคบการเข้ากลุ่มกับเพื่อนที่เป็นผู้ใช้น้ำเสพติดเป็นทางนำไปสู่บุคคลที่มีบุคลิกภาพที่อ่อนแอหรือขาดภูมิคุ้มกันอยู่แล้วไปใช้น้ำได้

เยาวชนมีเวลาว่างและไม่มีสิ่งใดที่เพลิดเพลินและพอใจให้ทำเวลาว่าง ทำให้เยาวชนไปมั่วสุมกันกันในที่ต่าง ๆ เป็นก๊วน หรือแก๊งค์และชักจูงกันไปทำสิ่งต่าง ๆ ถ้ามีเพื่อนที่ไม่ได้อยู่รวมในกลุ่ม ก็อาจชักนำไปในทางอบายมุขต่าง เช่น การพนัน ตลอดจนการใช้น้ำหรือและเหล้าและยาเสพติดต่าง ๆ ดังกล่าวที่ว่า “ผู้ที่เคยใช้น้ำหรือติดยาเสพติด จะเป็นผู้ที่รู้แหล่ง อาจหายาเสพติดได้ ย่อมชักนำเพื่อนไปใช้น้ำเสพติด บางคนอาจชักนำไป เพื่อตนเองได้มีส่วนได้รับยาเสพติดด้วย”

ความกดดันต่อจิตใจจากสภาพแวดล้อมจะเป็น เช่น พ่อหรือแม่ที่อุปนิสัยไม่ดี ติดยาเสพติด มีการขาดความหวัง เป็นต้น

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการพัฒนาชีวิตชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์
ตาราง 11 ร้อยละของกลุ่มประชากรในความต้องการให้มีการพัฒนา

การพัฒนาชีวิตชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
การจัดให้มีความเป็นระเบียบของชุมชน	13	10.5
การปลอดจากสิ่งอบายมุข	34	27.4
การปรับปรุงสภาพชุมชน	21	16.9
การทำกิจกรรมความสัมพันธ์ในชุมชน	9	7.3
มีสังคมที่ดี	8	6.5
เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของตนเอง	16	12.9
การปลอดสิ่งเสพติด	17	13.7
การจัดให้มีเวรยามในชุมชน	6	4.8
รวม	124	100.0

จากตาราง 11 พบว่า กลุ่มประชากรส่วนใหญ่อยากพัฒนาในเรื่องการปลอดจากสิ่งอบายมุข 34 ราย คิดเป็นร้อยละ 27.4 การปรับปรุงสภาพชุมชน 21 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.9 การปลอดสิ่งเสพติด 17 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.7

จากการสัมภาษณ์ในเชิงคุณภาพยังมีข้อเสนอแนะที่เกิดขึ้นจากปัญหาทางสังคมได้แก่ ปัญหา ยาเสพติด ยาเสพติดเป็นปัญหายกยุดความเกิดความร้ายแรงสำหรับชาวชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ เนื่องจากตัวปัญหาเองมีความสลับซับซ้อนนับวันจะขยายตัวเพิ่มขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ยกแก่การแก้ไขเพราะรากเหง้าของปัญหาเกิดจากปัจจัยภายในตัวบุคคลและความไร้จิตสำนึก ส่งผลทำให้ปัญหา ยาเสพติดเพิ่มขึ้น

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ติดยาเสพติด

1. จากการถูกชักชวน การถูกชักชวนนี้อาจเกิดจากเพื่อนสนิทที่กำลังติดยาอยู่และอยากจะให้เพื่อนลองบ้าง ปัญหานี้มักจะเกิดกับเด็กที่มีปัญหาทางครอบครัวขาดความอบอุ่น ใจแตก เอาเพื่อนเป็นที่พึ่งนอกจากนี้ผู้ที่อยู่ในแหล่งที่มีการซื้อขายยาเสพติด ก็อาจจะได้รับการชักจูงถึงคุณภาพของยาเสพติดว่าดีต่าง ๆ นานา เช่น อาจจะบอกว่า เมื่อเสพแล้วจะทำให้ปลอดโปร่ง เหมาะแก่การเรียนการทำงาน การชักจูงดังกล่าวอาจจะเกิดขึ้นในขณะที่ผู้ถูกชักจูง กำลังมีเมามา สุรา ที่ยั่วแระกัน จึงทำให้เกิดการติดยาได้

2. จากการอยากทดลอง อยากรู้ อยากเห็น อยากจะรู้รสชาติ อยากสัมผัส โดยคิดว่าคงจะไม่ติดง่าย ๆ แต่เมื่อทดลองเสพเข้าไปแล้วมักจะติด เพราะยาเสพติดในปัจจุบัน เช่น เฮโรอีน จะติดง่ายมาก แม้เสพเพียงครั้งหรือสองครั้งก็จะติดแล้ว

3. จากการถูกหลอกลวง ยาเสพติดมีรูปแบบต่าง ๆ มากมาย ผู้ถูกหลอกลวงไม่ทราบว่าสิ่งที่ตนได้กินเข้าไปนั้นเป็นยาเสพติดให้โทษร้ายแรง คิดว่าเป็นยาธรรมดาไม่มีพิษร้ายแรงอะไร ตามที่ผู้หลอกลวงแนะนำผลสุดท้าย กลายเป็นผู้ติดยาเสพติดไป

4. เหตุทางกาย ความเจ็บป่วยทางกาย เช่น ต้องถูกผ่าตัดหรือเป็นโรคปวดศีรษะ เป็นหิด เป็นโรคประสาท ได้รับความทรมานทางกายมาก ผู้ป่วยต้องการบรรเทา พยายามช่วยตัวเองมานานแต่ก็ไม่หาย จึงหันเข้าหายาเสพติดจนติดยาในที่สุด

5. จากความคึกคะนอง บุคคลประเภทนี้คิดว่าตัวเองเป็นคนเก่งอยากลองซึ่งรู้แล้วว่ายาเสพติดให้โทษเป็นสิ่งไม่ดีแต่ด้วยความที่คึกคะนองเป็นวัยรุ่นไม่เกรงกลัวอะไร ต้องการแสดงความเด่นดังอวดเพื่อนว่าข้านี้คือพระเอก ขาดความยั้งคิดจึงเสพยาเสพติดและติดยาในที่สุด

6. จากสิ่งแวดล้อม เช่น สถานที่อยู่อาศัยแออัด เป็นแหล่งสลัมหรือเป็นแหล่งที่มีการเสพยาและค้ายาเสพติด ภาวะทางเศรษฐกิจบีบคั้นจิตใจ เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลเหนือจิตใจผลักดันให้ผู้ที่อยู่ในสภาพแวดล้อมดังกล่าว บางคนหันมาพึ่งยาเสพติดโดยคิดว่าจะช่วยให้ตนเองหลุดพ้นจากสภาพต่าง ๆ ที่คับข้องใจเหล่านั้นได้

จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า แนวทางแก้ไขยาเสพติดในชุมชนบ้านล่างพุนทรายสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ

1. จัดระเบียบหมู่บ้าน เพื่อป้องกันยาเสพติด
2. ให้เยาวชนเป็นผู้สอดส่องชุมชน
3. ให้มีการประสานคนในชุมชนให้เป็นหูเป็นตาและให้ตำรวจมีการจับกุม
4. ส่งเสริมกีฬาภายในชุมชน
5. จัดอบรมเพื่อขัดเกลาให้กับคนในชุมชน
6. ควรมีการศึกษาถึงวิธีการป้องกันยาเสพติด

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทที่ 5 นี้ จะแบ่งหัวข้อการเสนอออกเป็น 3 หัวข้อใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. การอภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องความพึงพอใจในชีวิตของชาวมุสลิมชนกองขยะในจังหวัดจันทบุรี: กรณีศึกษาบ้านล่างพุนทรัพย์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในชีวิตของชาวมุสลิมชนกองขยะบ้านล่างพุนทรัพย์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของชาวมุสลิมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาชีวิตของชาวมุสลิมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถสรุปได้ว่ากลุ่มประชากรในชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์มีความพึงพอใจในการอยู่อาศัยในชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างพอใจในการอยู่อาศัยที่ชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ แต่เมื่อพิจารณาในรายด้าน ประชาชนมีความพึงพอใจเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริการสังคม รองลงมาเป็นด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจและสังคม

ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของชาวมุสลิมชนกองขยะบ้านล่างพุนทรัพย์สรุปได้ ดังนี้

1. ความพร้อมในด้านการบริการสังคม ได้แก่ การมีโครงการบ้านมั่นคงในการจัดการที่อยู่อาศัย การบริการการศึกษาของรัฐและการมีระบบสาธารณูปโภค ทั้งไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์และถนนอย่างครบถ้วนพอเพียง
2. ความเป็นชุมชนของชุมชน การอยู่อาศัยเป็นครอบครัวและมีการชักชวนเครือญาติมาอาศัยชายคาเดียวกันและช่วยกันทำมาหากิน ช่วยกันเลี้ยงลูกเลี้ยงหลานของตนเอง โดยญาติพี่น้องที่มาจากภูมิลำเนาเดียวกันและชักชวนเข้ามาหาเลี้ยงชีพในเมือง สร้างบ้านเรือนอยู่ใกล้กัน มีการ

ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกลุ่มเครือญาติและพี่น้องมีความร่วมมือกันในการสร้างพื้นที่ปลูกบ้าน จึงเกิดความเป็นชุมชนของชุมชนขึ้นมา

3. การมีอาชีพทำกิน อาชีพเก็บขยะหรืออาชีพหาของเก่าเป็นอาชีพทำกินและเป็นอาชีพที่ชาวบ้านสัมผัสกับขยะโดยตรง อาชีพหาของเก่าเป็นอาชีพที่ทำได้ทุกคนไม่ว่าจะเป็นเด็ก คนชรา และทุพพลภาพ

4. ความมั่นคงของที่อยู่อาศัย มีสัญญาการเช่าถูกต้องตามกฎหมาย ในการเช่ามีการทำสัญญาการเช่าเป็น 5 ปี ต่อ 1 ครั้ง จึงไม่มีการไล่ที่ได้อีก เพราะสัญญาเช่าเป็นสัญญาที่ถูกต้องตามกฎหมาย ชาวบ้านอยู่กันแบบถูกต้องตามกฎหมาย จึงทำให้บ้านเป็นที่อาศัยที่มั่นคง

5. ความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินในชุมชน มีการทำสัญญาในเชิงการเช่าที่ดิน 5 ปี ต่อ 1 ครั้ง โดยมีกฎข้อบังคับในการห้ามขายสิทธิ์ให้กับบุคคลภายนอก ถ้ามีความจำเป็นให้ขายให้กับกลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคง บ้านล่างพุนทรัพย์

6. ปัญหาสังคมในชุมชน ได้แก่ปัญหายาเสพติด เนื่องจากยาเสพติดเป็นปัญหาจากการเลือกคบเพื่อนการเข้ากลุ่มกับผู้ใช้ยาเสพติดและแรงกดดันจากคนในครอบครัว

ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สามารถสรุปได้ว่า กลุ่มประชากรส่วนใหญ่อยากให้พัฒนาในเรื่องความปลอดภัยจากสิ่งอบายมุข การปรับปรุงสภาพชุมชนและการปลอดภัยเสพติด

การอภิปรายผล

ในการวิเคราะห์ถึงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยจะอภิปรายเปรียบเทียบระหว่างข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาและองค์ความรู้เดิมจากเนื้อหาบทที่ 2 ดังนี้

ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องจากงานวิจัยของ วิญญู วิจิตวาการ (2519 : 8 ; อ้างถึงใน นงนุช จันทระประเทศ. 2544 : 7-9) เนื่องจากงานวิจัยนี้ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจไว้ คือ เป็นชุมชนเช่าที่ราชพัสดุ โดยเทศบาลเมืองจันทบุรีเป็นผู้ดูแลเก็บค่าเช่าที่ดินชุมชนเป็นพื้นที่ราบลุ่ม เป็นลักษณะของบ้านมั่นคง เป็นการเช่าที่ปลูกบ้านของรัฐบาล โดยต่อตามสัญญาเช่า 5 ปี ต่อ 1 ครั้ง เมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร พบว่า ส่วนใหญ่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนหนึ่งเป็นผู้อาศัยอยู่เดิมในพื้นที่ แต่มีรายได้น้อยไม่มีความสามารถในการซื้อที่ดินปลูกบ้านเอง จึงได้เช่าบ้านอยู่ สืบทอดกันมา หลายรุ่นมีวิถีชีวิตอยู่ไปวัน ๆ ไม่ได้ร่นมาก ข้อค้นพบจากการศึกษาที่บ้านล่างพุนทรัพย์ พบว่า ประชาชนพอใจในการอยู่อาศัย ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ด้านการมีอาชีพทำกิน พบว่า ขยะเป็นทรัพยากรหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ โดยเฉพาะการดำรงชีวิต ชาวบ้านเหล่านี้จึงแสดงท่าทีไม่น่ารังเกียจขยะแม้แต่น้อย อาจเป็นเพราะความเคยชินที่ไม่สามารถหาอาชีพอื่นที่ดีได้ หมายถึง รายได้ ความอิสระ ซึ่งเปรียบเทียบกับงานวิจัยของสิริพร สมบูรณ์บุรณะ (2536 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิถีชีวิตคนในชุมชนขายของของสังคมเมือง:

กรณีศึกษาคนคั่นขยะในชุมชนกองขยะขามเมืองพบว่า ทรัพยากร “ขยะ” ถูกนำมาจัดประเภทตามคุณค่าและราคาเศรษฐกิจ เช่น “ของจริง” “ของดี” “ของเก่า” และ “ของเสีย” เป็นต้น ทรัพยากร “ขยะ” จึงอยู่ในฐานะ “สินค้า” และ “โชคลาภ” ของคนคั่นขยะ ขณะเดียวกันทรัพยากร “ขยะ” ยังมีส่วนต่อความสัมพันธ์ทางสังคมของคนกลุ่มต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน เนื่องจาก “ขยะ” คือชีวิตของพวกเขา เป็นทรัพยากรที่มีค่า เพราะพวกเขาสามารถแปลงสภาพให้เป็น “สินค้า” และมี “ราคา” โดยหน้าที่ดังกล่าว คนกลุ่มนี้ได้มีส่วนในการรักษาระบบนิเวศของสังคมในปัจจุบัน

ด้านความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินในชุมชน พบว่า ชุมชนมีข้อกำหนดร่วมกันในการห้ามขายกรรมสิทธิ์ที่ดินให้กับบุคคลภายนอก ถ้ามีความจำเป็นให้ขายให้กับกลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงบ้านล่างพุนทรัพย์ เนื่องจากชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์เป็นเจ้าของในเชิงเช่าโฉนดที่ดิน ดังนั้นจึงห้ามซื้อห้ามขาย แต่ตกทอดมรดกให้ลูกหลานได้ โดยมีการทำสัญญาในเชิงเช่าที่ดิน 5 ปี ต่อ 1 ครั้ง ซึ่งเปรียบเทียบกับงานวิจัยของดุสิต เกตุเพชร (2544 : 18) ศึกษาการก่อเกิดและลักษณะของชุมชนผู้มีรายได้น้อยในเขตอำเภอเมืองจันทบุรี พบว่า การอยู่อาศัยเป็นลักษณะการเช่าที่ราคาถูกโดยส่วนใหญ่คนในชุมชนจะเช่าที่ดินปลูกสร้างที่อยู่อาศัยจากรัฐและเอกชนในราคาถูก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีข้อเสนอแนะที่เป็นนโยบายเชิงนโยบายที่สำคัญดังนี้

1. จากผลการศึกษาพบว่า ประชาชนบ้านล่างพุนทรัพย์ มีปัญหาเรื่องยาเสพติดในชุมชน ดังนั้น จึงควรมีมาตรการในการที่จะจัดการปัญหาเสพติดในบ้านล่างพุนทรัพย์ โดยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้มงวดมากขึ้นในการตรวจตรา
2. จากผลการศึกษาพบว่า ประชาชนบ้านล่างพุนทรัพย์ มีปัญหาเรื่องความเป็นระเบียบเรียบร้อยในชุมชน ดังนั้น จึงควรมีการจัดทำลานจอดรถขยะ และขอความร่วมมือคนขับรถขยะ ให้นำรถไปจอดที่ลานจอดรถเพื่อให้เกิดการเป็นระเบียบเรียบร้อย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

หลังจากที่ได้ดำเนินการวิจัยเรื่องความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนกองขยะในจังหวัดจันทบุรี : กรณีศึกษากองขยะบ้านล่างพุนทรัพย์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรีเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการดำเนินวิจัยหลังจากนี้คือ

1. ควรมีการทำวิจัยเรื่องความพึงพอใจในชีวิตของชาวบ้านล่างพุนทรัพย์ในอนาคตอีก 5 ปี ข้างหน้า หลังจากทำงานวิจัยครั้งนี้เสร็จแล้ว

2. ควรมีการทำวิจัยเชิงสำรวจเกี่ยวกับความพึงพอใจของชาวบ้านในชุมชนกองขยะ ในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะได้เห็นข้อมูลภาพรวมทั้งภาค อันจะนำไปสู่การกำหนดนโยบาย สาธารณะได้

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บรรณานุกรม

- กรรณิกา ปาป้อง. (2548). ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานและความพึงพอใจในชีวิต
กับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงาน. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
(จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- แก้ว ตันงาม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นุชนารถ ชื่นฤดี เป็นผู้สัมภาษณ์. (16 ตุลาคม 2558).
ที่ชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ จังหวัดจันทบุรี.
- จิตรัตน์ อำไพ. (2547). วิธีชีวิตการทำงานกับภาวะสุขภาพอนามัยของผู้มีอาชีพเก็บขยะ
กรณีศึกษาชุมชนกองขยะหนองแขม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ดุสิต เกตุเพชร. (2544). การก่อเกิดและลักษณะของชุมชนผู้มีรายได้น้อยในเขตอำเภอเมือง
จันทบุรี. ปัญหาพิเศษ รป.ม. (นโยบายสาธารณะ). ชลบุรี: วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ถวัล เพศประเสริฐ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นุชนารถ ชื่นฤดี เป็นผู้สัมภาษณ์. (17 ตุลาคม 2558).
ที่ชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ จังหวัดจันทบุรี.
- ทศพล กฤตยพิสิฐ. (2538). การมีส่วนร่วมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เขตหนองจอกที่มีต่อโครงการ/
กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง “บรม และ บวร” เพื่อสร้างสรรค์อุดมการณ์แผ่นดินทอง
หนองจอก. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- นงนุช จันทระประเทศ. (2544). ลักษณะการก่อเกิดของชุมชนแออัดในภาคตะวันออก : กรณีศึกษา
เทศบาลเมืองชลบุรี. ปัญหาพิเศษ รป.ม. (นโยบายสาธารณะ). ชลบุรี : วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นพดล ฝอยพิกุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นุชนารถ ชื่นฤดี เป็นผู้สัมภาษณ์. (20 กันยายน 2559).
ที่ชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ จังหวัดจันทบุรี.
- นิมิตร สุนทรวงศ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นุชนารถ ชื่นฤดี เป็นผู้สัมภาษณ์. (18 ตุลาคม 2558).
ที่ชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ จังหวัดจันทบุรี.
- นิมิตร สุนทรวงศ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นุชนารถ ชื่นฤดี เป็นผู้สัมภาษณ์. (20 กันยายน 2559).
ที่ชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ จังหวัดจันทบุรี.

- พรอมา พุกกะณะสุต. (2549). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง บุคลิกภาพกับ
ความพึงพอใจในชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเคหะคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี.
ค้นคว้าอิสระ วท.ม. (จิตวิทยาชุมชน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิสันต์ ประทานชวโน. (2559). การพัฒนาชุมชน. (ออนไลน์). แหล่งที่มา :
mahasarakham.cdd.go.th/Ling%20Center/development.pdf. 16 กุมภาพันธ์ 2553
- มัตติกา ปุริเส. (2557). เศรษฐศาสตร์การเมืองของการเปลี่ยนแปลงชุมชนหนองเหียง
อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (เศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหาร
จัดการ). ชลบุรี : วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สรเสรีญ วรวิทย์สถิตญาณ. (2544). ปัญหาความต้องการของชุมชนแออัดในภาคตะวันออก :
ศึกษากรณีชุมชนนอกเขตเทศบาลเมืองชลบุรี. ปัญหาพิเศษ รป.ม. (นโยบายสาธารณะ).
ชลบุรี : วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สวน นามสมมุติ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นุชนารถ ชื่นฤดี เป็นผู้สัมภาษณ์. (20 กันยายน 2559).
ที่ชุมชน บ้านล่างพุนทรัพย์ จังหวัดจันทบุรี.
- สามารถ สุนทรวงศ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นุชนารถ ชื่นฤดี เป็นผู้สัมภาษณ์. (10 ตุลาคม 2558).
ที่ชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ จังหวัดจันทบุรี.
- สิริพร สมบูรณ์บุรณะ. (2536). วิถีชีวิตคนใน “ชุมชนขายขอบ”ของสังคมเมือง : กรณีศึกษาคนคู้
ยยะในชุมชนกองขยะชานเมืองกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ มน.ม. (มานุษยวิทยา).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพจน์ พันธนิยะ. (2542). อิทธิพลของความขัดแย้งในงานและครอบครัวที่มีต่อความพึงพอใจใน
ชีวิตครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. คุยฎินิพนธ์ วท.ค.
(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุพัตรา ธารานกุล. (2544). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ.
วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (จิตวิทยา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไสว ศรีสรจันท์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นุชนารถ ชื่นฤดี เป็นผู้สัมภาษณ์. (7 ตุลาคม 2558).
ที่ชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ จังหวัดจันทบุรี
- อรุณี บุญอุรพิญโญ. (2542). ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุ
ศูนย์บริการสาธารณสุข ภาค 2 กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(พัฒนสังคม).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- เอกสิทธิ์ เชยคำแหง. (2541). กระบวนการ การดำรงอยู่ การต่อสู้และพัฒนาชุมชนแออัดบนพื้นที่
สาธารณะ “ชุมชนบ้านผาสุก ” เขตเทศบาลนครอุดรธานี. สารนิพนธ์ สส.ม.
(สังคมสงเคราะห์ศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Andrews, F.M. and Whithey, S.B. (1976). **Social Indicators of Well-being**. New York :
Plenum.
- Cantril, H. (1965). “They Saw a Game : A Case Study,” Journal of Abnormal and Social
Psychology. 49 (1) : 45-47.

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ก
รูปภาพชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ชาวบ้านกำลังคัดแยกขยะ

กองขยะ

สภาพชุมชนก่อน ปี พ.ศ. 2510

สภาพชุมชนปัจจุบัน

ภาคผนวก ข
แนวการสัมภาษณ์ข้อมูลชุมชน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แนวการสัมภาษณ์ข้อมูลชุมชน

หัวข้อวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนกองขยะในจังหวัดจันทบุรี: กรณีศึกษา
บ้านล่างพุนทรัพย์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

ชื่อ.....

สถานภาพ.....

วันที่.....

1. เหตุปัจจัยอะไรที่ทำให้ชาวชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ค่อนข้างพอใจกับชีวิตที่ต้องอยู่กับกองขยะ

.....

.....

.....

.....

2. ความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินมีผลต่อการอยู่อาศัยที่บ้านล่างพุนทรัพย์อย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. ความพร้อมด้านการบริการสังคมมีผลต่อการอยู่อาศัยที่บ้านล่างพุนทรัพย์อย่างไร

.....

.....

.....

.....

4. ความมั่นคงแหล่งที่อยู่อาศัยมีผลต่อการอยู่อาศัยที่บ้านล่างพุนทรัพย์อย่างไร

.....

.....

.....

.....

5. การมีอาชีพมีผลต่อการอยู่อาศัยที่บ้านล่างพุทธทรัพย์อย่างไร

.....

.....

.....

6. มีข้ออื่นอีกหรือไม่ที่ส่งผลให้บ้านล่างพุทธทรัพย์พอใจในการอยู่ที่บ้านล่างพุทธทรัพย์ นอกจากเรื่องการบริการสังคม

.....

.....

.....

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ค
แบบสำรวจการวิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แบบสำรวจการวิจัย

เรื่อง ความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนกองขยะในจังหวัดจันทบุรี :

กรณีศึกษาบ้านล่างพุนทรัพย์

คำชี้แจง : แบบสำรวจนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความพึงพอใจในชีวิตของชาวชุมชนกองขยะในจังหวัดจันทบุรี : กรณีศึกษาบ้านล่างพุนทรัพย์ ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ในการนำไปศึกษาต่อไป

คำแนะนำ : โปรดกาเครื่องหมาย✓ลงในช่อง () หรือเติมคำในช่องว่างที่เป็นจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ระดับการศึกษา

- () ไม่เคยเรียนหรือจบต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาประถมศึกษา () จบประถมศึกษา
() จบมัธยมศึกษา หรือปวช. / ปวส. () จบปริญญาตรี
() จบสูงกว่าปริญญาตรี

2. รายได้ของท่านต่อเดือน.....บาท

3. อาชีพ

- () รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ และ หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ () พนักงานบริษัทเอกชน
() ธุรกิจส่วนตัว () ค้าขายรายย่อย
() แม่บ้าน () รับจ้างอิสระ
() อาชีพอื่น ๆ (โปรดระบุ).....

4. ภูมิลำเนาเดิม

- () ในอำเภอเมืองจันทบุรี () ในจังหวัดจันทบุรี
() จากจังหวัดภาคตะวันออก (โปรดระบุ).....
() จากจังหวัดอื่น ๆ นอกเหนือภาคตะวันออก (โปรดระบุ).....

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจในชีวิต

ท่านรู้สึกพอใจต่อสิ่งเหล่านี้มากน้อยเพียงใดในการอาศัยในชุมชนบ้านล่างพุนทรพัยนี้
คำแนะนำ : โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงกับความรู้สึก

ประเด็น	พอใจ มาก	ค่อนข้าง พอใจ	เฉยๆ	ค่อนข้าง ไม่พอใจ	ไม่พอใจ มาก
ด้านสิ่งแวดล้อม					
1. อากาศ					
2. น้ำ(กักน้ำใช้)					
3. การใช้เสียงในชุมชน					
4. ขยะมูลฝอย					
ด้านเศรษฐกิจ					
5. รายได้ของครอบครัวในปัจจุบัน					
6. รายจ่ายของครอบครัวในปัจจุบัน					
7. ภาระหนี้สินที่เป็นอยู่					
8. การมีงานทำ หรือโอกาสการจ้างงาน					
9. ราคาสินค้าอุปโภค-บริโภคที่ซื้อมา					
10. แหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อลงทุน					
11. ความสามารถในการออมเงินไว้ใช้ ยามฉุกเฉิน					
ด้านสังคม					
12. โอกาสได้เรียนหนังสือของเด็กๆ					
13. โอกาสที่ พ่อ แม่ ลูก จะได้อยู่ด้วยกัน					
14. ชีวิตเด็กและเยาวชนในชุมชน					
15. พื้นที่ใช้สอยภายในชุมชน					
16. ความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน					
17. ความมั่นคงในอาชีพ					
18. การปลอดภัยจากปัญหาอาชญากรรม					

ประเด็น	พอใจ มาก	ค่อนข้าง พอใจ	เฉยๆ	ค่อนข้าง ไม่พอใจ	ไม่พอใจ มาก
19. การรับรู้ข่าวสารจากสิ่งต่าง ๆ					
20. การมีส่วนร่วมในองค์กรและกลุ่มต่างๆ					
ด้านบริการสังคม					
23. การจัดที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน เช่น บ้าน มั่นคง					
24. การบริการการศึกษา					
25. ระบบสาธารณูปโภค - ไฟฟ้า - ประปา - โทรศัพท์ - ถนน					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาชีวิตชุมชนบ้านล่างพุนทรัพย์ เรื่องใดที่ต้องการให้มีการพัฒนา
มากที่สุด (เลือกได้ 1 ข้อ)

☐ การจัดให้มีความเป็นระเบียบของชุมชน	☐ การปลอดจากสิ่งอบายมุข
☐ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชน	☐ มีการทำกิจกรรมความสัมพันธ์ในชุมชน
☐ มีสังคมที่ดี	☐ เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของตนเอง
☐ การปลอดสิ่งเสพติด	☐ การจัดให้มีเวรยามในชุมชน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตอนที่ 4 โปรดเขียนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมช่องว่างข้างล่างนอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วในตอนต้นที่ 1 ถึง ตอนที่ 3

4.1. ความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

4.2. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – ชื่อสกุล	นางสาว นุชนารถ ชื่นฤดี
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 20 มีนาคม 2535
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 64 หมู่ที่ 3 ตำบลบางบุตร อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ธุรกิจส่วนตัว
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 64 หมู่ที่ 3 ตำบลบางบุตร อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง
ประวัติการศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านค่าย จังหวัดระยอง มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบ้านค่าย จังหวัดระยอง รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต ร.ป.บ. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ร.ป.ม. (การปกครองท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี